

WROCLAWSKI EKUMENIZM – 50 LAT PO II SOBORZE WATYKAŃSKIM

Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan, a właściwie oktawa, został zaproponowany przez ks. Paula Wattsona w 1908 roku i odbywa się pomiędzy 18 stycznia (wspomnienie apostoła Piotra) a 25 stycznia (wspomnienie apostoła Pawła). Początkowo uczestniczyły w nich Kościoły protestanckie, a stosunek Kościoła Rzymskokatolickiego do ruchu ekumenicznego do Tygodnia a zarazem do całego ruchu ekumenicznego był niechętny. Zmiana nastawienia nastąpiła za pontyfikatu papieża Jana XXIII. Podczas prac przygotowujących Soboru Watykańskiego II w roku 1960 został powołany Sekretariat ds. Jedności Chrześcijan, który miał rozpocząć nawiązywanie kontaktów z Kościołami nierzymskokatolickimi. Sobór Watykański II (1962–1965) wypracował trzy dokumenty, które określiły stosunek Kościoła Rzymskokatolickiego do ruchu ekumenicznego – Konstytucja dogmatyczna o Kościele, Dekret o ekumenizmie a także Dekret o Kościołach Wschodnich Katolickich – i otworzyły drogę do nawiązania współpracy ze Światową Radą Kościołów jak i do rozpoczęcia dialogów bilateralnych z Kościołami protestanckimi i Prawosławnymi¹. Dzięki temu także w Polsce, Kościół Rzymskokatolicki włączył się w szeroko rozumianą działalność ekumeniczną, a jego duchowni wraz z wiernymi zaczęli brać udział w nabożeństwach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan oraz udostępniłi swoje ambony kaznodziejom z innych denominacji.

Ekumenizm jest wspólnym działaniem Kościołów tak o zasięgu światowym jak i regionalnym, w którym przenikają się wzajemnie „moment uniwersalno-misyjny oraz to wszystko, co dotyczy

¹ Zob. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Ekumenizm>

jedności Kościołów”². Sobór Watykański II w „Dekrecie o ekumenizmie” podkreśla, że „przez «Ruch ekumeniczny» rozumie się działalność oraz przedsięwzięcia zmierzające do jedności chrześcijan, zależnie od różnych potrzeb Kościoła i warunków chwili” (DE 4). Dlatego w artykule zostanie ukazane, w jaki sposób idee soborowe zawarte w „Dekrecie o ekumenizmie” są realizowane w życiu wrocławskich Kościołów.

Wrocław jest szczególnym miejscem na ekumenicznej mapie Polski. Jest nie tylko „miastem spotkań”, ale także „miastem ekumenii” Kościoły współpracują tu z sobą nie tylko „od święta”, lecz przez cały rok, realizując różne inicjatywy ekumeniczne wykraczające poza wyznania chrześcijańskie. Najstarszą formą współpracy ekumenicznej jest wspólna modlitwa, dlatego też „od zawsze” podczas Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan „gospodarz” organizuje nabożeństwo lub mszę według liturgii swojego Kościoła, aby przybyli z innych denominacji „goście” mogli zobaczyć jak oddawanie czci Bogu wygląda u „innych” chrześcijan. I tak jak różne są nabożeństwa lub msze tak i różnorodne są kazania wygłaszane przez duchownych. Innością Wrocławia w porównaniu z pozostałą częścią naszego kraju jest też to, że „od zawsze” Tydzień Modlitw we Wrocławiu rozpoczyna i kończy się w niedzielę przybierając formę ekumenicznej oktawy.

Artykuł ma za zadanie nie tylko przedstawienie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, lecz postara się ukazać inne sposoby współpracy na polu ekumenizmu duchowego, który wynika ze świadomej potrzeby zjednoczenia podzielonych Kościołów i stara się to czynić w oparciu o szczery żal za grzech podziału na drodze wspólnego ewangelicznego świadectwa. Ekumenizm duchowy wynika z wewnętrznego nawrócenia i przyznania się do winy podziału bez zrzucania za ten podział winy na „drugiego”, co prowadzi do życia zgodnie z Ewangelią i do realizacji prośby Jezusa Chrystusa, „aby byli jedno” (J 17,22)³. W drugim punkcie zostanie omówiony ekumenizm naukowy, który jest wysiłkiem intelektualnym Kościołów i przebiega „poprzez studium i dialog,

² A. Skowronek, *Próba określenia ekumenizmu*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, J. S. Gajek, S. J. Koza, Lublin 1996, s. 29.

³ Zob. tamże, s. 32-34.

poprzez słuchanie i wsłuchiwanie się i nauczanie teologii ekumenicznej⁴, co prowadzi do wzajemnego poznania się Kościołów. Zwieńczeniem kontaktów ekumenicznych jest działalność społeczna wrocławskich denominacji, która jest zastosowaniem ekumenizmu w praktyce⁵, co zostanie ukazane w punkcie trzecim.

Niniejsze opracowanie o wrocławskim ekumenizmie spróbuje ukazać w miarę szeroką paletę współpracy wrocławskich Kościołów, lecz ze względu na ograniczenia związane z rodzajem publikacji siłą rzeczy będzie to spojrzenie zawężone tylko do niektórych aspektów oraz ograniczone czasowo, chociaż w niektórych momentach te ograniczenia czasowe zostaną rozszerzone.

1. Ekumenizm duchowy

1.1. Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan

Zapewne pierwsze nabożeństwo ekumeniczne we Wrocławiu odbyło się w marcu 1954 roku, w Kościele Ewangelicko-Methodystycznym przy ul. Stanisława Worcella 28. Zorganizował je ówczesny pastor Parafii Metodystycznej, ks. Henryk Konieczny pod hasłem: „Błogosławieni pokój czyniący” Podczas nabożeństwa śpiewały chóry z Kościoła Chrześcijan Baptystów oraz metodystyczny. Kazania wygłosili księża z Kościoła Chrześcijan Baptystów, Kościoła Polskokatolickiego, Kościoła Prawosławnego, Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego oraz ks. Franciszek Ruprich z Ewangelicko-Methodystycznego Zboru w Ścinawce Średniej⁶. Od kilku dziesięcioleci biorą udział w Tygodniu Modlitw obok Kościoła Rzymskokatolickiego, wrocławskie Parafie, Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej: Ewangelicko-Augsburskie („Opatrzności Bożej” i „Św. Krzysztofa”), Ewangelicko-Methodystyczna („Pokoju Bożego”), Polskokatolicka („Św. Marii Magdaleny”), Chrześcijan Baptystów oraz Prawosławne („Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy”, „Św. Cyryla i Metodego”). Od 2008 roku czynny udział w Ty-

⁴ Tamże, s. 35.

⁵ Zob. tamże, s. 36-37.

⁶ Zob. K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2009*, „Pielgrzym Polski” 2009/2, s. 25.

godniu a także w innych aktywnościach ekumenicznych bierze aktywny udział współpracując z Dolnośląskim Oddziałem Polskiej Rady Ekumenicznej, Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna we Wrocławiu.

Od roku 2002 nabożeństwo inaugurujące Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu, z niewielkimi wyjątkami⁷ ma miejsce w Ewangelicko-Augsburski kościele „Opatrzności Bożej” przy ul. Kazimierza Wielkiego 29, gdzie gospodarzem jest bp. Ryszard Bogusz⁸. W tym też roku w niedzielę, 20 stycznia, homilię rozpoczynającą wrocławski tydzień ekumeniczny, wygłosił kardynał Henryk Gulbinowicz (Kościół Rzymskokatolicki). W latach 2014 i 2015 z ambony w kościele „Opatrzności Bożej” Słowem Bożym zgromadzonym chrześcijanom z wrocławskich denominacji służył nowy Metropolita Wrocławski Kościoła Rzymskokatolickiego, abp Józef Kupny. 19 stycznia 2014 arcybiskup Kupny wygłosił swoją pierwszą ekumeniczną homilię we Wrocławiu, w której nawiązując do hasła Tygodnia: „Czyż Chrystus jest podzielony?” (1 Kor 1,13) zachęcał, aby chrześcijanie powrócili do swoich korzeni, „wszak po Wniebowstąpieniu Jezusa Chrystusa wydawało się, że prości rybacy są bez szans. Tymczasem «wspólnotowa jedność» oraz faktyczne życie Ewangelią przyniosło sukces. Bowiem w czasach apostołskich bycie chrześcijaninem oznaczało bycie objętym pomocą i troską”⁹ poprzez działalność socjalną powstającego Kościoła. Dlatego uczniowie Jezusa Chrystusa „«Napełnieni Duchem Świętym żyli miłością» praktyczną. Poganie mogli tylko o czymś takim pomarzyć”¹⁰. Również dzisiaj siła chrześcijaństwa „nasza siła jest w miłości. Nasza siła jest w jedności”¹¹. Właściwą drogą współczesnego chrześcijaństwa w zsekularyzowanym świecie jest „wejście w siebie i zorientowanie się przede wszystkim na Chrystusa oraz na miłość i jed-

⁷ Np. w roku 2006 miało miejsce we Wrocławiu Centralne Nabożeństwo Ekumeniczne.

⁸ Od 7 marca 2015 roku biskup senior Diecezji Wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.

⁹ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2014*, „Pielgrzym Polski” 2014/3-4, s. 21.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

ność”¹². W ostatnich słowach abp Józef Kupny „powiedział, że obecnie «potrzebujemy wspólnej modlitwy, która nas chrześcijan, zbliża do siebie. Potrzebujemy wspólnego świadectwa wiary, nadziei i miłości»”¹³.

Swoją drugą homilię w luterzańskim kościele „Opatrzności Bożej” abp Józef Kupny wygłosił 18 stycznia 2015 roku. W oparciu o hasło Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan: „*Jezus rzekł do Samarytanki: „Daj mi pić!” (J 4, 7)* w pierwszej części swego „słowa” do wrocławskich chrześcijan „przedstawił genezę konfliktu, który miał miejsce w czasach współczesnych Jezusowi Chrystusowi, pomiędzy Żydami a Samarytanami”¹⁴ oraz stwierdził, że Jezus z Nazaretu „przechodząc przez Samarię pokazał, że izolowanie się od innych, różniących się od nas nie jest dobre. Chrystus wybrał drogę przez Samarię, aby również tam dotarła Jego Ewangelia”¹⁵. Dlatego jako uczniowie Chrystusa pomimo różnorodności powinniśmy „robić to samo, co robił Jezus, spotykać innych... musimy budować naszą wiarę także poprzez spotkania z tymi, którzy wierzą inaczej. Oni także są obrazem Boga, dziećmi Bożymi”¹⁶. Następnie zaakcentował to, iż jako chrześcijanie „powinniśmy wyjść naprzeciw tym, którzy szukają Boga, ale także tym, którzy są tylko wpatrzeni w ziemię”¹⁷ zajęci tym, co materialne i doczesne. „Powinniśmy czynić uczniami Jezusa Chrystusa tych, którzy nie znają Boga, a także tych, którzy się odwrócili od Boga”¹⁸.

W niedzielę, 20 stycznia 2008 roku w Ewangelicko-Augsburskiej katedrze podczas nabożeństwa inauguracyjnego Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu homilią usłużył abp Jeremiasz, ordynariusz Diecezji Wrocławsko-Szczecińskiej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, który rozpoczął cytatem z Księgi proroka Izajasza: „Bo myśli moje, to nie myśli wasze, a drogi wasze, to nie drogi moje – mówi Pan...” (Iz 55,8), a następnie porównał dzieje Narodu Wybranego i pro-

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2015*, „Pielgrzym Polski” 2015/5-6, s. 26.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

roków walczących o czystość wiary w Izraelu z historią Europy, podkreślając, że „potrzebujemy pozbycia się triumfalizmu i wparzenia się w przeszłość i teraźniejszość naszego kontynentu. Jest wiele powodów do niepokoju, które znajdujemy w sferze moralności i najnowszych odkryć naukowych”¹⁹. Arcybiskup Jeremiasz skierował bezpośrednie pytania do przybyłych na nabożeństwo duchownych i wiernych z Kościołów Wrocławia: „Czy uda się ocalić wolność i godność człowieka, tak by nie stał się on kolejnym produktem na rynku? Czy jako chrześcijanie będziemy mogli stawić czoło wyzwaniom, gdy w sferze moralności świat zachodu zbliża się do poziomu Sodomy i Gomory oraz Niniwy?”²⁰ Starając się znaleźć na postawione pytania odpowiedź stwierdził, że „tylko przez poznanie Jezusa Chrystusa – gdy żyję już nie ja, tylko żyje we mnie Chrystus – tylko w takiej sytuacji jesteśmy w stanie sprostać”²¹ wyzwaniom, jakie przynosi współczesność. Powinniśmy być świadomi, że „skoro wszyscy wcześniej zgrzeszyliśmy powodując podziały, również wszyscy”²² powinniśmy podążać ku jedności.

Arcybiskup Jeremiasz miał także okazję wygłosić homilię w Rzymskokatolickim kościele p.w. „św. Antoniego”, którym opiekują się Ojcowie Paulini, podczas mszy w piątek 24 stycznia 2014 roku. Swoje „słowo” oparł na tekście ze Starego Testamentu (Sdz 4,1-9) na podstawie, którego powiedział: „Życie Patriarchów i Izraela uczy nas słuchania głosu Boga i wierności Stwórcy... Schemat historii Izraela w czasach Sędziów polegał na tym, że jedno pokolenie słuchało głosu Boga, a kolejne nie znało Pana i czyniło zło służąc innym bogom”²³. Gdy lud izraelski odwracał się od Jedynego i oddawał cześć innym bożkom „wtedy gniew Boga spadał na Izraelitów, którzy wśród klęsk zaczęli szukać pomocy u Boga, a ten dawał im przywódcę – Sędziego... Jedność działania Baraka i Debory wskazuje na fakt obecności

¹⁹ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2008*, „Pielgrzym Polski”, 2008/4, s. 27.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

²³ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2014*, „Pielgrzym Polski”, 2014/3-4, s. 22.

Boga”²⁴. Także obecnie, winna istnieć wśród chrześcijan świadomość wszechobecności Boga, która pozwala odrzucić „to, co złe, grzeszne oraz niewłaściwie pojmowane autorytety, które wydają się dziś być ważniejsze niż Chrystus... Izraelowi odpowiadał styl życia narodów zewnętrznych. Dzisiejszy świat kusi chrześcijan”²⁵ w podobny sposób jak w przeszłości kusiło Izraela bałwochwalstwo. Dlatego we współczesnym świecie „nasza służba rozpoczyna się wraz z przyjęciem do serca Jezusa Chrystusa. Jeżeli odnajdziemy w naszym sercu Chrystusa to wtedy”²⁶ odnajdziemy również „jedność ze wszystkimi, którzy też mają w sercu Chrystusa”²⁷, bowiem na jedność chrześcijan wskazuje obecność wśród nich Jezusa Chrystusa.

Także u Ojców Paulinów w niedzielę 27 stycznia 2008 roku na zakończenie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan przemawiał biskup Ryszard Bogusz zwierzchnik Diecezji Wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, który w swoim kazaniu nawiązując do hasła Tygodnia: „Nieustannie się módlcie” (1 Tes 5,17), powiedział: „nasze ekumeniczne modlitwy podsumuje Bóg. On zna najlepiej nasze intencje, nasze pragnienia, nasze serca”²⁸. Różne bywają przejawy pobożności człowieka, ale jednym z najistotniejszych jest modlitwa. Są chrześcijanie, którzy modlitwą żyją i są „tacy, którzy modlą się sporadycznie, tylko wtedy, gdy jest im źle” Są ludzie, którzy „uważają, że zawiedli się na Bogu i nie modlą się wcale”²⁹. Jednak wezwanie apostoła Pawła: „nieustannie się módlcie” (1 Tes 5,17), jest wezwaniem wciąż aktualnym, podobnie jak jego słowa „zachowujcie pokój między sobą” (1 Tes 5,13). „Pokój w ekumenizmie oznacza poszanowanie, brak agresywnej wypowiedzi, akceptację inności, która prowadzi do tego samego Boga. Tylko niepodzieleni możemy być bardziej wiarygodnymi świadkami Jezusa Chrystusa”³⁰.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2008*, „Pielgrzym Polski”, 2008/4, s. 30.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

Dwa lata później w I Zborze Kościoła Chrześcijan Baptystów we Wrocławiu przy ul. Kłodnickiej 2 w czwartek 21 stycznia 2010 roku, biskup Bogusz w kazaniu opartym na haśle dnia: „Świadczyć przez cierpienie”, zaznaczył, że z różnym cierpieniem spotykamy się w naszym życiu codziennie. Także zapewne każdy z nas doświadczył w jakiejś formie cierpienia i wtedy „zadajemy sobie nieraz pytanie: czym zawiniłem?”³¹ Zdarza się, że pod wpływem bolesnego doświadczenia zaczyna nam się wydawać, a nawet „zaczynamy mieć przekonanie, że to Bóg zsyła na nas cierpienie”³². Równocześnie wiele osób poprzez swoje cierpienie potrafi składać świadectwo niezachwianej wiary. Dla człowieka wierzącego, że Jezus Chrystus jest jego Zbawicielem „w bólu i cierpieniu tkwi ukryty sens. Bo Bóg ma swój plan w stosunku do nas... ciemne doliny stają się miejscem, gdzie spotykamy Dobrego Pasterza, którego łaska nas wspiera.”³³ Jezus z Nazaretu sam będąc bez grzechu, z własnej woli przyjął na siebie grzechy ludzi i „zaakceptował swoje cierpienie i męczeńską śmierć”³⁴ na Krzyżu, aby każdy człowiek mógł zostać zbawiony. Kończąc swoje kazanie bp Ryszard Bogusz apelował: „Bracie i Siostró, jeżeli na skutek cierpienia załamiesz się,... pamiętaj, w Kogo wierzysz. Pamiętaj, Kto cierpiał za ciebie... przez cierpienie możemy świadczyć o Jezusie Chrystusie, który za nas cierpiał”³⁵ i umarł na Krzyżu oraz dla nas zmartwychwstał.

Wrocławski Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan jest przykładem ekumenizmu duchowego, w którym poprzez homilie i kazania wygłaszane nie tylko przez wymienionych arcybiskupów i biskupa, lecz także przez duchownych z różnych Kościołów następuje realizacja poprzez wspólnotę ambony – w wielu wypadkach prawnie nieusankcjonowaną – próba włączenia się w modlitwę, „aby byli jedno”³⁶. Głoszone z ambony i kazalnicy „Słowo” inspiruje uczestniczących w Tygodniu Modlitw do składania

³¹ Tamże.

³² Tamże.

³³ Tamże.

³⁴ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2010*, Pielgrzym Polski, 2010/3-4, s. 25.

³⁵ Tamże.

³⁶ Wspólnotę ambony i ołtarza (Sakramentów) posiadają Kościoły: Ewangelicko-Augsburski, Ewangelicko-Reformowany i Ewangelicko-Methodystyczny.

wspólnego świadectwa o przemieniającej mocy Jezusa Chrystusa wobec zsekularyzowanego świata. Wzywa do przełamywania wciąż istniejących barier i podziałów. Otwartości teologicznej i poszukiwania tego, co wspólne bez porzucania własnej tożsamości wyznaniowej.

1. 2. Światowy Dzień Modlitwy

Naturalnym przedłużeniem Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan jest Światowy Dzień Modlitwy, który we Wrocławiu często ma miejsce w inne dni tygodnia aniżeli pierwszy piątek marca. Światowym Dniem Modlitwy wcześniej nazywany Światowym Dniem Modlitwy Kobiet zainicjowała w USA w roku 1887 Mary Ellen James z Kościoła Prezbiteriańskiego. W Polsce pierwsze nabożeństwo Światowego Dnia Modlitwy Kobiet odbyło się 4 marca 1927 r. w Kościele Chrześcijan Baptystów w Łodzi. Pierwsze nabożeństwo po II wojnie światowej odbyło się w 1948 roku, w Kościele Ewangelicko-Methodystycznym w Warszawie i było prowadzone przez Amerykankę, panią Hjordis Wickstroem. Porządek nabożeństwa oraz intencje modlitewne są przygotowywane przez kobiety pochodzące z różnych Kościołów. Liturgia nabożeństw, które odbywają się w pierwszy piątek marca, corocznie jest przygotowywana w innym kraju³⁷. Światowy Dzień Modlitwy jest ekumenicznym i misyjnym włączeniem się w problemy kobiet w różnych rejonach świata.

W 1995 roku także we Wrocławiu zaczęły się odbywać ekumeniczne nabożeństwa Światowego Dnia Modlitwy³⁸. Z niewielkimi wyjątkami odbywają się one w ewangelicko-augsburskim kościele „Opatrzności Bożej”, a od wielu lat koordynatorką ekumenicznej modlitwy jest pani Małgorzata Rajczyba reprezentująca Kościół Ewangelicko-Augsburski. Nabożeństwa Światowego Dnia Modlitwy przygotowane i prowadzone są przez kobiety reprezentujące wrocławskie denominacje: ewangelicko-augsburską, rzymskokatolicką, prawosławną, polskokatolicką, baptystyczną,

³⁷ Zob. Światowy Dzień Modlitwy, <http://ekumenia.pl/komisje/komisja-kobiet/swiatowy-dzien-modlitwy/>, dostęp z 10.04.2015.

³⁸ Zob. K. Wolnica, *Światowy Dzień Modlitwy*, w: *Sprawozdanie z działalności Dolnośląskiego Oddziału PRE w 2007 roku* (w zbiorach autora).

a także greckokatolicką i metodystyczną. Nabożeństwa Światowego Dnia Modlitwy rozpoczynają się kilkunastominutową prezentacją multimedialną przedstawiającą poprzez obraz i słowo, kraj oraz sytuację kobiet, które w danym roku przygotowały liturgię. Następnie panie z różnych Kościołów wspólnie prowadzi część liturgiczną uroczystości.

W czwartek, 4 marca 2010 roku nabożeństwo ekumeniczne Światowego Dnia Modlitwy odbyło się w katedrze Kościoła Greckokatolickiego pw. Świętych Wincentego i Jakuba. Zostało przygotowane przez kobiety z Kamerunu. Podczas prezentacji multimedialnej przybyli na nabożeństwo wierni z różnych Kościołów mogli zobaczyć „przejmujące zdjęcia ciężko pracujących kobiet, dzieci żyjących nieraz w głębokim ubóstwie, małych dziewczynek bez wielkich szans na zdobycie wykształcenia, a mimo wszystko znajdujących siły by chwalić Boga”³⁹ za każdy kolejny dzień życia. Homilię opartą na hasle Dnia Modlitwy: „Niech wszystko, co żyje chwali Pana” oraz nawiązującą do trudnej sytuacji dziewczynek i kobiet w Kamerunie wygłosiła siostra Stefania z Kościoła Greckokatolickiego⁴⁰.

Również w czwartek, 1 marca 2012 roku odbyło się nabożeństwo Światowego Dnia Modlitwy w I Zborze Chrześcijan Baptystów przebiegające w oparciu o hasło przygotowane przez kobiety z Malezji: „Niech zapanuje sprawiedliwość” Kazanie oparte na wezwaniu ażeby sprawiedliwość zapanowała na świecie, wygłosiła przedstawicielka Parafii Ewangelicko-Augsburskiej, pani Małgorzata Rajczyba⁴¹.

W dniu 7 marca 2014 roku gospodarzem Światowego Dnia Modlitwy była Parafia „Opatrzności Bożej” Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego we Wrocławiu. Nabożeństwo przygotowane i prowadzone przez kobiety z Kościołów Wrocławia: luterańskiego, rzymskokatolickiego, polskokatolickiego, prawosławnego i baptystycznego zostało poprzedzone prezentacją Egiptu przedstawiającą historię oraz życie codzienne kobiet w kraju nad Nilem,

³⁹ mo., *Ekumeniczna Modlitwa o Kamerun*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2010/73, s. 21-22.

⁴⁰ Zob. tamże, s. 22.

⁴¹ K. Wolnica, *Światowy Dzień Modlitwy*, w: *Sprawozdanie z działalności Dolnośląskiego Oddziału PRE w 2012 roku* (w zbiorach autora).

a także dane liczbowe. Chrześcijanie w Egipcie są jedną z najstarszych społeczności chrześcijańskich świata, jednak od 630 roku n.e. poddawani są naciskom ze strony muzułmańskiej większości. Obecnie stanowią 12% społeczeństwa, a największym Kościołem jest Ortodoksyjny Kościół Koptyjski, w którym językiem liturgicznym jest koptyjski. W modlitwach pamiętano nie tylko o Egipcie i egipskich kobietach, ale również modlono się o pokój na ziemi ukraińskiej oraz zebrano kolektę dla polsko-ukraińskiej rodziny, która po śmierci ukraińskiego księdza prawosławnego znalazła się w trudnej sytuacji finansowej. W oparciu o teksty z Księgi proroka Izajasza o wodzie i pustyni, a także „o symbolice wody w Starym i Nowym Testamencie” mówiła w swojej homilii urszulanka, siostra Ewa Józefa Jezierska, profesor bibliistyki na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu⁴².

Podczas działalności misyjnej Kościołów w XIX wieku z istniejących wśród chrześcijan podziałów wyniknął problem braku wspólnego świadectwa o Jezusie Chrystusie. W wyniku tych doświadczeń zrodził się ruch ekumeniczny, którego jednym z przejawów jest Światowy Dzień Modlitwy, który jest próbą włączenia się kobiet na całym świecie w prowadzenie życia zgodnie z Ewangelią. Misje zrodziły ruch ekumeniczny, jako odpowiedź na istniejące wśród chrześcijan podziały. Dlatego ekumenizm czyni czytelniejszym świadectwo chrześcijan idących na cały świat, aby głosić Ewangelię.

1.3. Salon Dzielnicy Wzajemnego Szacunku

Dwadzieścia lat temu z inicjatywy bp Ryszarda Bogusza z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego oraz przewodniczącego Gminy Wyznaniowej Żydowskiej Jerzego Kichlera został zainicjowany projekt utworzenia Dzielnicy Wzajemnego Szacunku. Pomysł poparli również Metropolita Wrocławski Kościoła Rzymskokatolickiego kard. Henryk Gulbinowicz oraz abp Jeremiasz, ordynariusz Diecezji Wrocławsko-Szczecińskiej Polskiego Auto-

⁴² Zob. K. Wolnica, *Światowy Dzień Modlitwy*, w: *Sprawozdanie z działalności Dolnośląskiego Oddziału PRE w 2014 roku* (w zbiorach autora); D. Stolarska, *Strumienie wody na pustyni*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2014/89, s. 19-20.

kefalicznego Kościoła Prawosławnego⁴³. Dzielnica Czterech Świątyń, której obszar wyznaczają ulice św. Mikołaja, św. Antoniego, Włodkowica i Kazimierza Wielkiego oficjalnie została powołana do istnienia 27 lutego 1996 roku przez przedstawicieli Parafii: Ewangelicko-Augsburskiej, Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, Kościoła Rzymskokatolickiego oraz Gminy Wyznaniowej Żydowskiej⁴⁴. Na spotkaniu powołującym Radę Dzielnicy ustalono, że w świątyniach odbędą się „nabożeństwa poświęcone pamięci ofiar wojen i prześladowań oraz nabożeństwa modlitewne o pokój na świecie”⁴⁵. W Dzielnicy sąsiadują z sobą katedra prawosławna pw. „Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy”, kościół ewangelicko-augsburski „Opatrzności Bożej”, synagoga „Pod Białym Bocianem” i kościół rzymskokatolicki pw. św. „Antoniego”. Dzielnica Wzajemnego Szacunku jest fenomenem w skali europejskiej, a władze Wrocławia postanowiły ten fenomen wykorzystać i urządzić w Dzielnicy ścieżkę kulturową, która łączy cztery świątynie⁴⁶. Jednym z wielu przejawów aktywnej działalności ekumenicznej było powołanie „Salonu Dzielnicy Wzajemnego Szacunku”, który nie ogranicza się tylko do własnego kręgu prelegentów oraz słuchaczy, lecz jest otwarty na ekumenistów z innych denominacji i dzielnic miasta, którzy mogą przedstawiać (i przedstawiają) wykłady poświęcone kulturze, historii mniejszościom narodowym i religijnym, teologii itp. Gospodarzami Salonu są pan Janusz Witt z Parafii Luteranckiej i pan Stanisław Rybarczyk z Kościoła Rzymskokatolickiego, Andrzej Michaluk z Kościoła Prawosławnego oraz Jerzy Kichler z Gminy Wyznaniowej Żydowskiej⁴⁷.

Pierwsze spotkanie „Salonu Dzielnicy Wzajemnego Szacunku”, w którym uczestniczyli m.in. arb Henryk Gulbinowicz, Me-

⁴³ Zob. *Dzielnica Wzajemnego Szacunku Czterech Wyznań*, w: *Ekumenizm w Aglomeracji Wrocławskiej. Spotkanie Chrześcijan Europy Środkowej i Wschodniej*. Wrocław, 4-6 lipca 2014, Wrocław, 2014, s. 9-10.

⁴⁴ Zob. R. Pieron, *Dzielnica Czterech Świątyń. Dzielnica Wzajemnego Szacunku*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 1996/13, s. 20.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ K. Wolnica, *Sprawozdanie z działalności Dolnośląskiego Oddziału PRE w 2008 roku* (w zbiorach autora).

⁴⁷ Zob. *Salon Wzajemnego Szacunku*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2009/70, s. 26.

tropolita Wrocławski oraz prezydent Wrocławia, Rafał Dutkiewicz odbył się 9 maja 2009 roku. Wykład inauguracyjny mówiący o kapitulacji Festung Breslau w maju 1945 roku wygłosił dyrektor Muzeum Miejskiego we Wrocławiu, pan Maciej Łagiewski⁴⁸.

Jednym z pierwszych gości Salonu był ks. Adam Boniecki⁴⁹, redaktor naczelny Tygodnika Powszechnego. Tematem spotkania były: „Ekumeniczne Wartości Tygodnika Powszechnego” Ksiądz Boniecki rozpoczął swoje wystąpienie mówiąc: „Proszę się nie obrazić, ale mnie nazwa Dzielnica Wzajemnego Szacunku mocno smuci. W Europie XXI wieku szacunek powinien być normą i o całej Polsce winno się mówić «kraj wzajemnego szacunku». Tymczasem tę piękną, ale lokalną inicjatywę przedstawia się, jako kuriozum”⁵⁰. A przecież nikogo nie powinno się poniżać ze względu na „reprezentowane poglądy. Z poglądami można dyskutować, można je krytykować”⁵¹, lecz trzeba szanować drugiego człowieka. Następnie gość Salonu odnosząc się do zadawanych mu przez uczestników wielu trudnych pytań powiedział: „Mam świadomość, że są środowiska w Kościele Rzymskokatolickim, które Tygodnik Powszechny nazywają «Żydownikiem Powszechnym» i choć określenie to, w ocenie wypowiadających, ma brzmień pejoratywnie”⁵², to jest ono przyjmowane nawet z dumą, bowiem nie ma prawdziwego „chrześcijaństwa bez miłości i szacunku do naszych starszych braci w wierze”⁵³. Patrząc w przyszłość ks. Adam Boniecki ocenił, że ruch ekumeniczny ma jeszcze bardzo dużo do zrobienia. Czekają nas jeszcze „trudny dialog, bo musi sięgać w głąb często bolesnych doświadczeń i musi szanować tożsamość drugiego”⁵⁴ człowieka, który wierzy „inaczej” Jeszcze siedemdziesiąt czy sześćdziesiąt lat temu relacje pomiędzy Kościołami oraz religiami były pełne były „wzajemnej pogardy, nieufności, a często nienawiści”⁵⁵. Dzisiaj powinniśmy „zauważać

⁴⁸ Zob. tamże.

⁴⁹ 3 września 2009 roku.

⁵⁰ mo., *Ksiądz Boniecki o „żydowniku” i trudnym ekumenizmie*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2009/71, s. 29.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Tamże.

jak ogromne i korzystne zmiany mimo wszystko nastąpiły”⁵⁶ we wzajemnych stosunkach pomiędzy chrześcijanami jak i w kontaktach chrześcijańsko – żydowskich.

W niedzielę, 15 listopada 2009 roku przedstawiciele „Czterech Świątyni” w Synagodze pod Białym Bocianem dyskutowali na temat Psalmu 103 „Błogosław duszo moja, Panu”. W dyskusji uczestniczyli wrocławscy hierarchowie i Naczelny Rabin Polski. Abp Marian Gołębiowski, Metropolita Wrocławski Kościoła Rzymskokatolickiego stwierdził, że Psalm 103, jest jednym z piękniejszych kwiatów hebrajskiej poezji. Abp Jeremiasz reprezentując Kościół Prawosławnego zauważył, że żaden współczesny język nie jest w stanie w pełni oddać oryginalnej myśli hebrajskiej Psalmu. Dlatego wciąż potrzebne są nowe tłumaczenia zarówno poezji hebrajskiej jak i innych tekstów ze Starego Testamentu. Biskup Ryszard Bogusz z Kościoła Luterńskiego nawiązując do historii kształtowania się Dzielnicy Wzajemnego Szacunku wspominał pierwszą wspólną modlitwę, którą rozpoczęto od wspólnego czytania Psalmów, które wspaniale łączą chrześcijan i Żydów. Jako ostatni głos zabrał gospodarz, rabin Michael Szudrich, który powiedział, że zgodnie z tradycją każde pojedyncze słowo w Biblii można interpretować na siedemdziesiąt sposobów. Spotkanie zakończył występ Chóru Synagogi pod Białym Bocianem pod dyr. Stanisława Rybarczyka, który zaśpiewał kilka Psalmów⁵⁷.

Jednym spośród wielu gości salonu Dzielnicy Wzajemnego Szacunku był imam All Abi Issa, Dyrektor Muzułmańskiego Centrum Kulturalno-Oświatowego oraz Przewodniczący Rady Imamów w Polsce, który przedstawił swoje spojrzenie na Islam oraz relacje, jakie aktualnie panują pomiędzy religiami monoteistycznymi. Prowadzący spotkanie⁵⁸ pan Janusz Witt zauważył, że wśród Europejczyków panuje wiele stereotypów na temat Islamu i już, jako dziecko po lekturze książki „W pustyni i w puszczy” Henryka Sienkiewicza miał negatywny obraz muzułmanów. Kurator Parafii Luterńskiej, pan Maciej Lis, zauważył, że „współczesna wiedza

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Zob. mo., *Cztery interpretacje Psalmu 103*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2009/72, s. 16-17.

⁵⁸ 12 stycznia 2010 roku w sali parafialnej przy ewangelicko-augsburskim kościele „Opatrzności Bożej”

Europejczyków o Islamie w dużym stopniu została ukształtowana przez wymogi polityczne mające uzasadniać prowadzenie wojen krzyżowych⁵⁹. W odpowiedzi na „głosy” Salonu imam stwierdził, że współczesna Europa zna islam przede wszystkim w oparciu o pojęcie „Dżihadu”, czyli muzułmanie są postrzegani przez pryzmat świętej wojny z niewiernymi. Jednak taka interpretacja jest błędna. „Dżihad pozwala jedynie na walkę w obronie terytorium, w obronie krzywdzonych (niezależnie od wyznawanej religii) i w obronie samego siebie. Jedynie dla marginalnej liczby ekstremistów Dżihad jest narzędziem ekspansji i nawracania”⁶⁰. W swej większej części „świat muzułmański nie zgadza się z ekstremistycznym punktem widzenia”⁶¹, który reprezentuje tylko „garstka” muzułmanów. Uczestnikom Salonu imam przedstawił podstawowe założenia swojej religii oraz starał się odpowiedzieć na pytania dotyczące praw kobiet, konwersji z islamu do innych religii oraz interpretacji zbawienia ukazanej w Koranie.

Gościem Salonu Dzielnicy Wzajemnego Szacunku w dniu 16 maja 2012 roku był ks. prof. Michał Czajkowski, znany nie tylko we Wrocławiu, lecz także w całej Polsce, biblista i ekumenista a także członek Polskiej Rady Chrześcijan i Żydów. Wykład prof. Czajkowskiego nosił tytuł związany z zainteresowaniami i pasjami prelegenta: „Ekumeniczny wymiar relacji żydowsko-chrześcijańskich” Prowadzący spotkanie pan Janusz Witt zareklamował spotkanie cytując ewangelickiego teologa Karla Bartha: „Nie wolno nam zapomnieć, że ostatecznie istnieje jeden problem ekumeniczny – nasze relacje z Żydami.” Ksiądz Michał Czajkowski rozpoczął swój wykład od podkreślenia, iż nie wyobraża sobie, że można być jednocześnie chrześcijaninem – ekumenistą i antysemitą. Przecież różnice pomiędzy różnymi denominacjami chrześcijańskimi oraz różnice, jakie istnieją pomiędzy chrześcijaństwem a judaizmem stanowią wspólne bogactwo i dzisiaj nie powinny prowadzić do podziałów⁶². „Czy pojednana różnorodność nie jest

⁵⁹ mo., *Spotkanie z imamem. O Dżihadzie i stereotypach*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2010/73, s. 20.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Tamże.

⁶² Zob. M. Orawski, *Różnorodność bogactwem*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2012/82, s. 23.

bogactwem chrześcijaństwa?”⁶³ Przecież dialog chrześcijaństwa z judaizmem jest równocześnie drogą prowadzącą do pojednania pomiędzy wyznaniem chrześcijańskimi. „Jestem przekonany, że spotkanie z wiarą, nadzieją i miłością Żydów, pogłębia naszą wiarę, nadzieję oraz wzajemną miłość między chrześcijanami”⁶⁴. Podczas dyskusji, która odbyła się po wykładzie „wiele kontrowersji wywołał problem stosunku Żydów do Jezusa, jako uznawanego przez chrześcijan Mesjasza”⁶⁵. Prelegent odpowiadając na zadawane pytania podkreślił, że pomimo tego, iż istnieje wiele konstytutywnych różnic pomiędzy chrześcijaństwem a judaizmem, to jednak istniejące różnice nie powinny dzielić. Także pomiędzy wyznaniem chrześcijańskimi „są różnice, ale to nie znaczy, że mamy być podzieleni”⁶⁶. Interesującą wszystkich kwestią było to, czy chrześcijanie powinni prowadzić działalność misyjną wśród Żydów. Ks. prof. Michał Czajkowski stwierdził, że jego zdaniem chrześcijanie powinni prowadzić misję „wśród pogan, a nie Żydów, ponieważ judaizm wcześniej odkrył Boga, w którego i my wierzymy. Ale zawsze odczuwam radość, gdy Żyd uwierzy w Jezusa”⁶⁷, jako prawdziwego Mesjasza – Chrystusa.

Salon Dzielnic Wzajemnego Szacunku jest miejscem, w którym w prelekcjach, wykładach i następujących po nich dyskusjach następują pomimo nieraz poruszanych trudnych tematów odrzucenie wzajemnego zrzucania win za „podziały” i „krzywdy” przy równoczesnym otwarciu się z szacunkiem na „drugiego” Salon wykracza poza ekumenizm jest, bowiem otwartym miejscem dyskusji „z” i „o” innych religiach. Ponadto z uwagi na szeroka paletę gości przeplata się w nim i równocześnie łączy ekumenizm duchowy z ekumenizmem naukowym. Podobna sytuacja ma także miejsce podczas Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu, w ramach, którego od roku 2008 są organizowane w Ewangelikalnej Wyższej Szkole Teologicznej⁶⁸ ekumeniczne

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ Obecnie: Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna Centrum Edukacyjne; dalej: EWST.

wieczory refleksyjno-muzyczne, które z czasem przerodziły się w panele dyskusyjne.

Istotą ekumenizmu duchowego jest powrót do ideałów Ewangelii Jezusa z Nazaretu. Im bardziej wciąż podzieleni chrześcijanie są bliżej ideałów Ewangelii, tym bardziej zbliżają się do siebie. Ekumenizm jest stałym przełamywaniem podziałów i przekraczaniem granic jakie przebiegają pomiędzy wyznawcami Jezusa Chrystusa.

2. Ekumenizm naukowy

2.1. *Działalność naukowo-ekumeniczna w Ewangelikalnej Wyższej Szkole Teologicznej*

Pierwszy wieczór refleksyjno-muzyczny w Ewangelikalnej Wyższej Szkole Teologicznej (poniedziałek, 21 stycznia 2008 roku) został zatytułowany: „III Europejskie Zgromadzenie Ekumeniczne w Sibiu drogą do jedności”. Prelegentami byli przedstawiciele Kościoła Rzymskokatolickiego, referenci ds. ekumenizmu: z Wrocławia ks. prof. Bogdan Ferdek oraz ze Świdnicy ks. dr Jarosław Lipniak. Przybyłych gości przywitał rektor Wojciech Szczerba, który wspomniał o 100 rocznicy Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan a także zaznaczył, że jego „uczelnia, jako międzywyznaniowa pragnie uczestniczyć w pięknym dziele jednoczenia podzielonego chrześcijaństwa i jest otwarta na różne propozycje”⁶⁹ i różnorodne wyznania.

Ksiądz Bogdan Ferdek rozpoczął w swoim wykładzie od stwierdzenia, „że Kościół odbija światło Chrystusa, jak księżyc światło słońca. I tak jak nie można podzielić światła, tak nie można podzielić Kościoła”⁷⁰. Reformatorom, księdzu Marcinowi Lutrowi nie chodziło o podział, ale o reformę Kościoła. Kościoły Ewangeliczne, to tak naprawdę Kościół katolicki – powszechny, który został zreformowany. Ojcowie Reformacji pragnęli, aby Kościół odbijał pełne światło Jezusa Chrystusa. Różnice dotyczące rozumienia „tajemnicy Kościoła” winny być pokonane poprzez

⁶⁹ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2008*, „Pielgrzym Polski” 2008/4, s. 28.

⁷⁰ Tamże.

dialog teologiczny⁷¹. Aktualna eklezjologia Kościoła Rzymskokatolickiego mówi o „świętym Kościele grzeszników”⁷², dlatego powinniśmy dzisiaj mówić o „jednym Kościele podzielonych chrześcijan”⁷³. Naszym ekumenicznym zadaniem jest pomniejszanie podziałów istniejących wśród chrześcijan, aby nie przyćmiły one blasku odbitego od zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa⁷⁴.

Ksiądz Jarosław Lipniak rozpoczął swój wykład od prowokacyjnego pytania: „Po co prowadzić dialog ekumeniczny, jeżeli nic się nie zmienia?”⁷⁵. Przecież podpisywane są wciąż nowe dokumenty, ale nie są one wprowadzane w życie codzienne Kościołów. Współcześnie można zauważyć odejście chrześcijan od Jezusa Chrystusa. Według wielu osób współczesny ekumenizm nie powinien polegać na dyskusjach o tym, co dzieli, lecz przede wszystkim chrześcijanie powinni rozmawiać o tym, co łączy, na przykład o ekologii. W niejednym przemówieniu wygłoszonym podczas III Europejskiego Zgromadzenia Ekumenicznego w Sibiu nie pojawiło się „słowo”: Chrystus. Kościoły, wśród nich Kościół Rzymskokatolicki nie zauważyły, że w drodze do jedności łatwo można zgubić Jezusa Chrystusa⁷⁶. Kościoły zachodnie „gubią Chrystusa w imię pokoju i źle pojętego ekumenizmu. Entuzjazm ekumeniczny niestety ostygł”⁷⁷. Stąd aktualne pytanie, które powinny stawiać sobie Kościoły brzmi: Co musimy zrobić, ażeby dialog ekumeniczny stał się prawdziwą drogą do jedności chrześcijan? Na pewno musimy iść za światłem Jezusa Chrystusa, a nie odwracać się do Niego plecami. Chrześcijanie powinni także odrzucić myślenie typu: „tylko mój Kościół ma rację, a inne błędzą; tylko moje dogmaty i moja tradycja wyrażają jedyną właściwą drogę do Chrystusa, a inne Kościoły podążają niewłaściwą drogą!”⁷⁸.

Kolejne spotkanie tematyczne zatytułowane: „Chrześcijanin wobec wojny i przemocy” miało miejsce w EWST podczas następnego Tygodnia Modlitw (poniedziałek, 19 stycznia 2009 roku).

⁷¹ Zob. tamże.

⁷² Tamże.

⁷³ Tamże.

⁷⁴ Tamże.

⁷⁵ Tamże.

⁷⁶ Zob. tamże.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ Tamże.

Jako pierwszy o zabranie głosu został poproszony referent ds. ekumenizmu Kurii Metropolitalnej Kościoła Rzymskokatolickiego we Wrocławiu, ks. prof. Bogdan Ferdek, który zauważył, że jedynym powodem licznych wojen opisanych w Starym Testamencie, ich przyczyną zawsze było zniszczenie relacji z Bogiem. „Zakłócenie relacji z Bogiem, zakłóciło także relacje międzyludzkie, a także relacje ze współtworzeniem”⁷⁹. Warunkiem pokoju pomiędzy ludźmi jest powrót do właściwych relacji z Bogiem. „Uzdrowienie relacji Bóg – człowiek implikuje uzdrowienie relacji człowiek – człowiek i człowiek współtworzenie”⁸⁰, dlatego każdy chrześcijanin jest powołany do wprowadzania pokoju, o czym w Kazaniu na Górze mówił Jezus z Nazaretu: „Błogosławieni pokój czyniący” (Mt 5,9). Istniejące wśród chrześcijan podziały są drogą prowadzącą na manowce i dlatego niczego nie zmieniają. Bez wspólnego głosu, chrześcijanie nie będą przekonująco zwiastowali Jezusa Chrystusa⁸¹.

Spojrzenie Kościoła Prawosławnego na wojnę i przemoc przedstawił ks. mitrat Eugeniusz Cebulski, mówiąc o niedawnej wojnie pomiędzy Rosją i Gruzją. Starł się odpowiedzieć na postawione w tym kontekście przez siebie pytanie: „Jak się w tej sytuacji mają zachować chrześcijanie? Człowiek łatwiej burzy niż buduje”⁸². W swoim przemówieniu podał przykład nieżyjącego już prawosławnego patriarchy Rosji, Aleksego II i prawosławnego patriarchy Gruzji, którzy wzywali przywódców swoich państw do zaprzestania walk. Kończąc ks. Cebulski powiedział: „Trzeba trwać w świadectwie Ewangelii i trzeba trwać w pokoju”⁸³.

Ostatnim prelegentem był ks. Marcin Orawski z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, który omówił problem wojny i przemocy z perspektywy Kościołów luterańskich. Przytaczając słowa ks. Marcina Lutra i teksty z dokumentów Kościołów Ewangelickich zastanawiał się, czy chrześcijanin może brać udział w każdej wojnie; chrześcijanin nie może brać udziału w żadnej wojnie; czy chrześcijanin może brać udział tylko w wojnie spr-

⁷⁹ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2009*, „Pielgrzym Polski” 2009/2, s. 25.

⁸⁰ Tamże.

⁸¹ Zob. tamże.

⁸² Tamże.

⁸³ Tamże.

wiedliwej? Podsumowując ksiądz Orawski zauważył, że w sytuacjach ekstremalnych „każdy chrześcijanin musi dokonać wyboru w oparciu o Ewangelię i własne sumienie, na swoją osobistą odpowiedzialność”⁸⁴.

W 2010 roku (piątek, 22 stycznia) w ramach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan w EWST, współpracującej z Dolnośląskim Oddziałem Polskiej Rady Ekumenicznej, miało miejsce spotkanie zatytułowane: „Misje Kościołów”.

Pierwszy referat zamiast wstępu wygłosił przedstawiciel gospodarzy dr Wojciech Kowalewski, który powiedział, że misjologia zajmuje się „zdefiniowaniem fundamentów i praktyki misji oraz działaniami podejmowanymi przez chrześcijan dążących do wypełnienia misyjnego posłannictwa Chrystusa”⁸⁵. Misjologia stanowi, więc naukową refleksję nad działalnością misyjną Kościoła, w której podejście naukowe i charyzmat misyjny wzajemnie się uzupełniają. Dlatego „można powiedzieć, że historia Kościoła jest zarazem historią misji chrześcijańskiej” a zmiany, które zaszły w Kościołach pod koniec XX wieku należy określić, jako „wyłanianie się nowego paradygmatu misji, który nazywamy ekumenicznym”⁸⁶. Dlatego misja, to Kościół posłany do świata, ażeby służył, głosił, nauczał, uzdrawiał a przede wszystkim, aby kochał i niósł wyzwolenie. Problem w działalności misyjnej „często polega na tym, że Kościół skupia się na jednym z tych aspektów i nie patrzy całościowo”⁸⁷ na swoją działalność.

Kolejnym mówcą był ksiądz prof. Bogdan Ferdek, który rozpoczął od stwierdzenia, że w dzisiejszej teologii rzymskokatolickiej „mówi się o ewangelizacji. Ewangelizacja oznacza głoszenie i przekazywanie Ewangelii, która jest mocą Bożą, ku zbawieniu dla każdego wierzącego. W szczególności ewangelizacja może oznaczać: normalną pracę duszpasterską; nową ewangelizację, która jest skierowana do «świętecznych chrześcijan», którzy sami siebie często określają, jako «wierzący niepraktykujący» oraz ewangeli-

⁸⁴ Tamże.

⁸⁵ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu w 2010*, w: *Sprawozdanie z działalności Dolnośląskiego Oddziału PRE w 2010 roku* (w zbiorach autora).

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ Tamże.

zacja to także «missio ad gentes», czyli głoszenie Ewangelii tym, którzy nie znają Chrystusa”⁸⁸. Współczesna globalizacja sprzyja głoszeniu Ewangelii o Jezusie Chrystusie. Globalizację bardzo dobrze wykorzystują wyznawcy innych religii. Jednocześnie w Kościele Rzymskokatolickim nie brakuje głosów teologów, którzy formułują argumenty przeciwko «missio ad gentes», które brzmią następująco: „Ewangelizacja jest ograniczeniem wolności człowieka. Wystarczy tylko pomagać ludziom, aby byli bardziej ludźmi lub wierniejsi własnej religii (...) Nie należy głosić Chrystusa tym, którzy go nie znają, bo oni mogą być zbawieni bez formalnej przynależności do Kościoła (...) Przedstawiciele pluralistycznej teologii religii”⁸⁹ uważają, że jeden i ten sam Bóg objawił się na wiele sposobów w każdej religii. Dlatego każda religia zawiera Boże Objawienie a skoro zawiera Boże Objawienie to oznacza, że jest prawdziwa, czyli także dzięki niej można zostać zbawionym, czyli misje stały się niepotrzebne. Konsekwencją tych argumentów „jest postulat, aby zastąpić misję dialogiem międzyreligijnym”⁹⁰. Tymczasem w Piśmie Świętym nakaz misyjny Jezusa Chrystusa jest wyraźny: „idźcie na cały świat” Chrześcijanie nie mogą postępować jak politycy, którzy mówią pod dyktando sondaży opinii publicznej, to, co ludzie chcą usłyszeć. Dlatego: „Uczniowie Pana przez głoszenie Ewangelii mają powiększać swój krąg o wszystkie narody; Bóg pragnie, aby wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy (...) Niechrześcijanie mogą zbawić się za sprawą łaski Bożej, której Bóg udziela znanymi sobie drogami. Jednak nie można ignorować faktu, że są ludzie, którzy nie znają prawdziwego oblicza Boga i przyjaźni z Jezusem Chrystusem”⁹¹. Następnym argumentem za „missio ad gentes” powinna być powszechność Kościoła, która przejawia się w tym, że jest on posłany do wszystkich ludzi. Ponadto kolejnym argumentem za działalnością misyjną chrześcijan jest fakt, że to działalność misyjna wymusiła ekumenizm. Zwiastowanie „jednego Chrystusa domaga się jedności Jego głosicieli, także tej jedności widzialnej.

⁸⁸ K. Wolnica, *Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan we Wrocławiu 2010*, „Pielgrzym Polski” 2010/3-4, s. 25.

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ Tamże, s. 26.

⁹¹ Tamże.

Ona jest świadectwem za Chrystusem”⁹². Dlatego żadne argumenty nie mogą usprawiedliwić rezygnacji z działalności misyjnej. Misja nierozdzielnie „należy do struktury Kościoła”⁹³.

Ksiądz Piotr Mikołajczak mówił o historii i misyjności Kościoła Polsko-Katolickiego, dla którego misja oznacza dobrej jakości działalność duszpasterską, głoszenie dobrej jakości Słowa Bożego, a także właściwa posługa liturgiczna. Działalność misyjna Kościoła to również działania charytatywne, katechizacja konfesyjna, obozy młodzieżowe. Podstawą działań misyjnych jest ich odpowiednie finansowanie⁹⁴.

Kościół Ewangelicko-Augsburski był reprezentowany przez ks. Dawida Mendroka, który w prezentacji multimedialnej przedstawił luterzańskie spojrzenie na misję. Działalność Kościoła w tej sferze można podzielić na: „misję wewnętrzną i zewnętrzną. Misja wewnętrzna skierowana jest do członków Parafii, a misja zewnętrzna do osób spoza Kościoła, które mieszkają na terenie Parafii”⁹⁵. Do realizacji tych celów została powołana odpowiednia organizacja, która ma się zajmować prowadzeniem misji i ewangelizacji. Jest nią „Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP”, które ma pięć podstawowych kierunków działania. Są nimi: „szkolenie, kształcenie i promowanie wolontariatu; organizowanie spotkań, konferencji i akcji ewangelizacyjnych; wspieranie pracy diakonijnej i charytatywnej; prowadzenie działalności wydawniczej i medialnej; wspieranie powstawania nowych grup, zborów, parafii”⁹⁶. Zadaniem CME jest szkolenie i motywowanie oraz udzielanie wszelkiej pomocy parafiom w rozwijaniu ich życia duchowego. Przy Centrum działa również Szkoła Biblijna, która przygotowuje kadry, szczególnie spośród ludzi młodych, którzy mają wspierać duchownych w ich „pracy z dziećmi, młodzieżą, w działalności diakonijnej, itp.”⁹⁷.

Kolejny referat zatytułowany: „Misja Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w świetle Dyscypliny” wygłosił ks. Krzysztof Wolnica z Parafii Ewangelicko-Methodystycznej we Wrocławiu,

⁹² Tamże.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ Zob. tamże.

⁹⁵ Tamże.

⁹⁶ Tamże.

⁹⁷ Tamże.

który powiedział, że „Księga Dyscypliny będąca Konstytucją metodystów, stwierdza wyraźnie, że Zjednoczony Kościół Metodystyczny jest wspólnotą inkluzywną, niemającą względu na pochodzenie etniczne, kondycję ekonomiczną, płeć, wiek czy też niesprawność swych członków i sympatyków oraz, że wszyscy ochrzczeni i konfirmowani są sługami Jezusa Chrystusa. (...) Zadaniem Kościoła jest pozyskiwanie uczniów Jezusa Chrystusa przez zwiastowanie dobrej nowiny o łasce Bożej”⁹⁸. Zadanie misyjne obowiązuje każdego chrześcijanina, a działalność misyjna metodystów jest odpowiedzią na otrzymaną łaskę Bożą. Celem misji jest „ratowanie dusz ludzkich przed przyszłym gniewem Wszemocnego Boga”⁹⁹, leczenie relacji pomiędzy Bogiem a człowiekiem i pomiędzy ludźmi oraz przekształcanie struktur społecznych tak, aby dzięki rozprzestrzenianiu się świętości opartej na Piśmie Świętym mogła nastąpić przemiana świata, w którym żyjemy. „Po to, aby być prawdziwie żywym Kościołem, Zjednoczeni Metodysci starają się realizować polecenie Jezusa, aby czynić uczniami wszystkich ludzi”¹⁰⁰. Kończąc, ksiądz Wolnica podkreślił, że Paragraf 122 Dyscypliny stwierdza, że „Pozyskujemy uczniów, kiedy: zwiastujemy Ewangelię, szukamy, przyjmujemy i gromadzimy ludzi, jako ciało Chrystusa; sprawiamy, że ludzie powierzają swoje życie Bogu przez chrzest i wyznanie wiary w Jezusa Chrystusa; podtrzymujemy ludzi w życiu chrześcijańskim przez oddawanie czci Bogu, sakramenty, dyscyplinę duchową oraz inne środki łaski (...); wysyłamy ludzi w świat, aby żyli w miłości i sprawiedliwości, jako słudzy Chrystusa przez uzdrawianie chorych, karmienie głodnych, troskę o obcych, wyzwalenie z ucisku oraz działanie na rzecz rozwoju struktur społecznych, które pozostają w zgodzie z Ewangelią; kontynuujemy misję poszukiwania, przyjmowania oraz gromadzenia ludzi, jako wspólnotę ciała”¹⁰¹ Jezusa Chrystusa.

Ostatnim z prelegentów był prezbiter okręgowy Daniel Trusiewicz z Kościoła Chrześcijan Baptystów, który przedstawił działalność największych misjonarzy baptystycznych począwszy od XVI-wiecznych anabaptystów. Podkreślił on, że podstawą wszel-

⁹⁸ Tamże.

⁹⁹ Tamże.

¹⁰⁰ Tamże.

¹⁰¹ Tamże.

kiej działalności misyjnej, którą można podzielić na lokalną i globalną, jest tłumaczenie na języki narodowe i rozpowszechnianie Pisma Świętego. Według Baptystów „Kościół powinien zrzeszać jedynie nawróconych”¹⁰².

Podczas Konferencji, spotkań refleksyjno-muzycznych, paneli dyskusyjnych organizowanych na wzór dawnych dysput akademickich przez EWST nie unika się tematów trudnych i drażliwych, aktualizuje dawne problemy teologiczne i dostrzega nowe, co pozwala w nowy, ale także ekumeniczny sposób spojrzeć z nadzieją w eklezjalną przyszłość.

2.2. Dni Reformacji

Pierwsze wrocławskie Dni Reformacji trwające trzy dni (od 30 października do 1 listopada 2009 roku) zostały zorganizowane przez Parafię Ewangelicko-Augsburską „Opatrzności Bożej”, EWST, I Zbór Kościoła Chrześcijan Baptystów, Zbór Kościoła Zielonoświątkowego „Antiochia”.

W EWST w piątek, 30 października 2009 roku podczas Konferencji, której temat brzmiał: „Chrześcijanin wobec cierpienia” zostały we Wrocławiu zapoczątkowane Dni Reformacji, które stały się wydarzeniem cyklicznym. Na Konferencji wystąpiło trzech prelegentów, którzy starali się ukazać protestancki punkt widzenia w sytuacji cierpienia człowieka. Biskup Ryszard Bogusz, zwierzchnik Diecezji Wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego mówił o „Ewangeliku wobec cierpienia i umiędzia”. Drugim prelegentem był ks. prof. Bogdan Ferdek, który ukazał problem „Cierpienia w świetle teologii krzyża Dietricha Bonhoeffera”. Ostatni referat wygłosił ks. Bogumił Jarmulak z Ewangelicznego Kościoła Reformowanego, który przedstawił z punktu widzenia Kościołów ewangelikalnych, kwestię cierpienia i śmierci¹⁰³.

W Święto Reformacji odbyło się w ewangelicko-augsburskim kościele „Opatrzności Bożej” nabożeństwo ekumeniczne, w którym brali udział nie tylko duchowni i wierni ze Zborów

¹⁰² Tamże, s. 26-27.

¹⁰³ Zob. mo., *O walce z cierpieniem w teorii i praktyce. Dni Reformacji*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2009/72, s. 12-14.

protestanckich Wrocławia, ale także z Kościołów Rzymskokatolickiego, Greckokatolickiego oraz z Prawosławnego. Gospodarz, bp Ryszard Bogusz w skierowanym do wrocławskich chrześcijan kazaniu powiedział, że w dniu dzisiejszym zebraliśmy się w kościele luterańskim, aby wspólnie, w gronie ekumenicznym i to nie tylko protestanckim świętować Pamiątkę Reformacji. To Święto „powinno być dla nas czymś więcej niż tylko spojrzeniem w przeszłość, spojrzeniem do historii. Powinno ono raczej być przypomnieniem i przeżyciem czegoś wielkiego i wzniosłego, od czego znacznie oddaliło się życie współczesnego człowieka”¹⁰⁴ często odrzucającego Boga.

Jako przedstawiciel Kościoła Rzymskokatolickiego głos zabrał ks. prof. Bogdan Ferdek, który przypominał, że w roku 1999, w Wittenberdze Kościoły Luterańskie reprezentowane przez Światową Federację Luterańską oraz Kościół Rzymskokatolicki podpisały Wspólną Deklarację o Usprawiedliwieniu. Dzięki podpisanej Deklaracji, ewangelicy i katolicy „mogą się dziś różnić w zgodzie”¹⁰⁵. W imieniu wrocławskiego Przymierza Pastorów Ewangelicznych przemówił pastor Edward Pawłowski z Kościoła Zielonoświątkowego przypominał o Sejmie w Wormacji w 1521 roku, gdzie ks. Marcin Luter pomimo presji, jakiej został poddany i ogromnego osobistego ryzyka, jakie ponosił nie ugiął się naciskom i pozostał wierny Ewangelii łaski Jezusa Chrystusa, którą odkrył podczas lektury Pisma Świętego.

Pierwsze Dni Reformacji zostały zakończone w niedzielę wyświeceniem w EWST filmu „Głos Wolności” (*Amazing Grace*), który opowiada opartą na faktach historię „dobrze urodzonego” młodego protestanta, który w wieku 21 lat został członkiem brytyjskiego parlamentu. Chociaż miał szanse na zrobienie kariery politycznej, wybrał drogę ponad 20-letniej walki o zniesienie niewolnictwa pod hasłem: „Bóg stworzył nas równych”¹⁰⁶.

W roku 2010 po raz drugi we Wrocławiu odbyły się Dni Reformacji (od 23 do 31 października 2010 roku), które zostały zor-

¹⁰⁴ Tamże, s. 15.

¹⁰⁵ Tamże.

¹⁰⁶ Zob. tamże.

ganizowane przez Parafię Luterąską „Opatrzności Bożej”, EWST oraz Społeczność Chrześcijańską¹⁰⁷.

27 października odbyło się nabożeństwo inauguracyjne w ewangelicko-augsburskim kościele „Opatrzności Bożej”. W uroczystym nabożeństwie wzięli udział zarówno duchowni jak i świeccy z wrocławskich denominacji: Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego (z Polski oraz z Niemiec), Kościoła Rzymskokatolickiego, Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego, Kościoła Reformowanego, Kościoła Zielonoświątkowego, Kościoła Chrześcijan Baptystów oraz Wspólnoty Kościołów Chrystusowych¹⁰⁸.

Następnego dnia o godzinie 12.00 we wrocławskim ratuszu zostało odsłonięte popiersie ks. Dietricha Bonhoeffera, luterńskiego teologa, który podczas II Wojny Światowej zaangażował się w działalność opozycyjną przeciwko Adolfowi Hitlerowi i III Rzeszy. Zapłacił za to życiem, bowiem został zamordowany w obozie koncentracyjnym we Flossenburgu na miesiąc przed zakończeniem wojny¹⁰⁹. Wieczorem o godz. 18.00 w EWST miała miejsce sesja naukowa: „Nic nie jest warte życia, oprócz miłości” (D. Bonhoeffer). Konferencję rozpoczął prof. dr hab. Wojciech Szczerba, rektor EWST, a udział w sesji wzięli przedstawiając swoje referaty: ks. Axel Luter: „Pomosty pokoju i pojednania”; dr Philip H. Towner, Dziekan Instytutu Badań Biblijnych Nide’y w Rzymie: „Tłumaczenie i pojednanie”; Renata Bardzik-Miłosz, członek Komisji Programowej Fundacji „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego: „W drodze – refleksje o zbliżeniu polsko-niemieckim”; dr Janusz Witt, przewodniczący Polskiej Sekcji Międzynarodowego Towarzystwa Bonhoefferowskiego: „Dietrich Bonhoeffer – teolog, opozycjonista, wrocławianin”; Stanisław Rybarczyk, Przewodniczący Zarządu Fundacji „Dzielnica Wzajemnego Szacunku Czterech Wyznań”: „Ekumenia i współpraca międzyreligijna w praktyce”; a także dr n. med. Krzysztof Szmyd, Prezes Fundacji „Wrocławskie Hospicjum dla Dzieci”: „Miłość i śmierć, czyli kochać i pozwolić odejść” Po wykładach

¹⁰⁷ Zob. *Dni Reformacji 2010 – podsumowanie*, <http://www.ewst.pl/2010/11/dni-refomacji-2010-podsumowanie/>, dostęp z 28 marca 2015.

¹⁰⁸ Tamże.

¹⁰⁹ Zob. mo., *Dni Reformacji po raz drugi*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej”, 2010/75, s. 12-14.

odbył się Koncert Reformacyjny, który składał się z utworów: J. S. Bacha, H. Schütza, J. Kremberga, C. Fr. Abela, D. Ortiza i Ch. Simpsona¹¹⁰.

29 października 2010 roku w EWST wyświetlano film: „Sophie Scholl – ostatnie dni”, który ukazuje młodzieżowy ruch oporu w hitlerowskich Niemczech za udział, w którym główna bohaterka filmu zapłaciła życiem¹¹¹.

II Dni Reformacji zostały zakończone nabożeństwem w Święto Reformacji w luterańskim kościele „Opatrzności Bożej”, w którym brał udział Metropolita Wrocławski Kościoła Rzymskokatolickiego abp Marian Gołębiewski. Metropolita powiedział, że „w takie święto jak dziś nie sposób uciec od refleksji nad czasem, który był pełen napięcia. Reformatorzy podjęli próbę reformy Kościoła, ale miało to swoje konsekwencje – podzielona Europa, wojna chłopska, która wybuchła wbrew intencjom Marcina Lutra czy Wojna 30-letnia, podczas której katolicy i protestanci wydzielali sobie kościoły”¹¹². Obecnie na szczęście „to już jednak przeszłość, w tej chwili wyzwaniem dla ewangelików, katolików, prawosławnych i chrześcijan innych denominacji są: ateizm, laicyzm, sekularyzm”¹¹³. Gospodarz, bp Ryszard Bogusz w kazaniu poświęcił dużo miejsca trwającej Dekadzie Reformacji przygotowującej ewangelików obchodów 500-lecia Reformacji oraz zacytował słowa byłego zwierzchnika Ewangelickiego Kościoła Niemiec bp. Wolfganga Hubera: „Dekada nie będzie festynem nostalgii, ale świętem wiary i chrześcijańskiej wolności”¹¹⁴.

W ramach III Dni Reformacji 25 października 2011 roku w EWST miała miejsce sesja naukowa, podczas której zostały wygłoszone dwa wykłady. Sesja nosiła znamieny tytuł: „Blaski i cienie Reformacji” O „Blaskach Reformacji” z perspektywy Kościoła Rzymskokatolickiego mówił ks. prof. Bogdan Ferdek, natomiast „Cienie Reformacji” z perspektywy protestanckiej

¹¹⁰ Zob. *Dni Reformacji 2010 – podsumowanie*, <http://www.ewst.pl/2010/11/dni-refomacji-2010-podsumowanie/>, dostęp z 28 marca 2015.

¹¹¹ Zob. tamże.

¹¹² mo., *Dni Reformacji po raz drugi*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2010/75, s. 15.

¹¹³ Tamże.

¹¹⁴ Tamże.

przybliży dr Radosław Łazarz wykładowca z EWST oraz członek Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego¹¹⁵. Jako pierwszy ks. prof. Bogdan Ferdek reprezentujący Papieski Wydział Teologiczny oraz Wrocławską Kurie Metropolitalną, który przedstawił wpływ, jaki „miała Reformacja na rozwój wiary, religii i świadomości społecznej”¹¹⁶ w oparciu o główne hasła XVI-wiecznego protestantyzmu: łaska, Chrystus, wiara, Pismo oraz jedynie Bogu chwała. W podsumowaniu wykładu ksiądz Ferdek stwierdza: „W sumie Reformacja już na Soborze Trydenckim, a często dopiero po wiekach wpłynęła na reformę starego Kościoła. Ta reforma dokonuje się w świetle teologii, która mówi o darmowym usprawiedliwieniu grzesznika z wiary; która jest chrystocentryczna; której duszą jest Pismo Święte; która głosi zasadę pierwszeństwa łaski i dla której doskonałym Liturgiem jest zmartwychwstały Pan. Skoro, zatem teologia katolicka na przestrzeni wieków dokonała recepcji zasad Reformacji, to można mówić o blaskach Reformacji”¹¹⁷.

Po ukazaniu jasnej strony Reformacji przyszedł czas na przedstawienie jej ciemnej strony¹¹⁸. „Do opowiedzenia o «Cieniach Reformacji» przewrotnie zaproszono świetnego wykładowcę”¹¹⁹ EWST, dr Radosława Łazarza, którego wykład nawiązywał do estetyki Halloween obowiązującej aktualnie w Polsce i na świecie prowadząc zgromadzonych na sesji gości „na spacer po mroczniejszych dzielnicach Reformacji. Spróbował swoją opowieścią w dojrzały i szeroki sposób przedstawić dzieła Lutra, Kalwina i Zwingliego”¹²⁰.

Sesja naukowa w EWST była interesującą „wycieczką” w świat Reformacji od czasów ks. dr Marcina Lutra, aż po współczesność. Prawdopodobnie tylko we Wrocławiu można usłyszeć przedstawiciela Kościoła Rzymskokatolickiego mówiącego pozytywnie o Reformacji, a przedstawiciela Kościoła protestanckiego ukazującego jej cienie.

¹¹⁵ Zob. *Blaski i cienie reformacji – podsumowanie*, <http://www.ewst.pl/2011/11/blaski-i-cienie-reformacji-podsumowanie/>, dostęp z 30 marca 2015.

¹¹⁶ Tamże.

¹¹⁷ B. Ferdek, *Blaski Reformacji*, <http://lexcredendi.pl/index.php?limit-start=14>, dostęp z 23 września 2012.

¹¹⁸ Zob. *Blaski i cienie reformacji*.

¹¹⁹ Tamże.

¹²⁰ Tamże.

„Nie Tylko Luter – Reformacja w judaizmie, katolicyzmie i protestantyzmie” pod takim hasłem 30 października 2014 roku w EWST Centrum Edukacyjnym miały miejsce V Dni Reformacji. W seminarium udział wzięli rabin Tyson Herberger, ks. prof. dr hab. Bogdan Ferdek oraz dr Wojciech Kowalewski, którzy w intrygujący sposób przedstawili nurty reformacyjne w łonie judaizmu, katolicyzmu i ewangelikalnego protestantyzmu. Przed wykładami o „tradycyjnej” Reformacji mówił biskup Ryszard Bogusz z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Spotkanie zostało zakończone występem chóru „Cantus Olaviensis”, który pod dyktando pani Barbary Szarejko zaśpiewał pieśni żydowskie, protestanckie i katolickie¹²¹.

Wrocławskie Dni Reformacji sięgają swoimi korzeniami do XVI wieku i równocześnie spoglądają ku przyszłości, 500 rocznicy wystąpienia ks. dr Marcina Lutera w Wittenberdze i są miejscem wspólnego wysiłku intelektualnego Kościołów protestanckich – ewangelickich i ewangelikalnych – ku wspólnej ekumenicznej przyszłości w oparciu o modlitwę, film oraz akademickie dyskusje.

2.3. Festiwal Kultury Protestanckiej

Wrocławski Festiwal Kultury Protestanckiej został zainaugurowany w dniu 25 maja 2009 roku nabożeństwem ekumenicznym, w którym obok duchownych i wiernych z Kościołów Ewangelickich i wrocławskich wspólnot ewangelikalnych udział wzięli także przedstawiciele innych Kościołów. Gospodarzem była Parafia Ewangelicko-Augsburska „Opatrzności Bożej”. W nabożeństwie czynny udział obok gospodarzy: bp Ryszarda Bogusza i ks. Marcina Orawskiego (który przewodniczył liturgii), wzięli: ks. Krzysztof Wolnica z Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego, pastor Edward Pawłowski z Kościoła Zielonoświątkowego oraz pastor Stanisław Blank ze Społeczności Chrześcijańskiej¹²². Podczas nabożeństwa kazanie wygłosił zwierzchnik Diecezji Wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego bp Ryszard Bo-

¹²¹ Zob. *Nie tylko Luter – V Dni Reformacji 2014*, <http://www.ewst.pl/2014/11/nie-tylko-luter-v-dni-reformacji-2014/>, dostęp z 30 marca 2015.

¹²² Zob. mo., *Festiwal Kultury Protestanckiej*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2009/70, s. 8-11.

gusz, który „podkreślił jednoczącą rolę dziedzictwa Reformacji dla mocno zróżnicowanego dziś protestantyzmu”¹²³. Jednak nie możemy spoglądać tylko wstecz, a ponieważ żyjemy tu i teraz w naszej współczesnej rzeczywistości to winniśmy spoglądać w „przyszłość i to ona winna być naszą wspólną troską”¹²⁴. Głos zabrał także Metropolita Wrocławski abp Marian Gołębiowski, który zauważył, że „w relacjach ekumenicznych nie sposób uciec od historii. Trzeba pamiętać choćby o wojnie Trzydziestoletniej, podczas której protestanci i katolicy wzajemnie wyrządzili wiele krzywd. (...) Dziś jednak stoją przed nami nowe wyzwania, związane np. z ekspansją islamu. Dla przeciwstawienia się wielu zewnętrznym zagrożeniom potrzebna jest chrześcijanom jedność, zwłaszcza, że dla przedstawicieli religii dalekowschodnich różnice między wyznaniem chrześcijańskimi są praktycznie niezauważalne”¹²⁵. Podczas Festiwalu ukazano tradycję i kulturę protestancką w różnych formach, nie tylko poprzez nabożeństwa, lecz także w postaci koncertów, warsztatów muzycznych. W EWST odbył się pokaz filmu *Luter* (reż. Eric Till, Niemcy, 2003), po którym miała miejsce ożywiona dyskusja. Jedną z wielu atrakcji był także spacer po „Protestanckim Wrocławiu”, który poprowadziła pani Anna Oryńska z Parafii Luterskiej¹²⁶.

Na 21 kwietnia 2010 roku zaplanowano nabożeństwo mające rozpocząć II Festiwal Kultury Protestanckiej we Wrocławiu. Jednak z powodu żałoby narodowej zaplanowane wydarzenia zostały odwołane, a zamiast nabożeństwa inauguracyjnego Festiwal, odbyło się ekumeniczne nabożeństwo żałobne w intencji rodzin ofiar katastrofy Smoleńskiej oraz przyszłości Polski¹²⁷.

III Festiwal Kultury Protestanckiej odbył się w dniach od 24 maja do 31 maja 2011 roku. Jego naukowy aspekt został zaakcentowany poprzez spotkanie w ramach Salonu Dzielnicy Czterech Wyznań, które odbyło się w EWST w czwartek 26 maja, kiedy

¹²³ Tamże, s. 10.

¹²⁴ Tamże, s. 11.

¹²⁵ Tamże, s. 12.

¹²⁶ Zob., s. 8-11.

¹²⁷ Zob. mo., *Nabożeństwo żałobne zamiast festiwalu*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej”, 2010/74, s. 13-15.

to wykład, po którym miała miejsce ożywiona dyskusja, wygłosił ks. prof. Bogdan Ferdek, referent ds. ekumenizmu Wrocławskiej Kurii Metropolitalnej: „Współczesny wymiar ekumenizmu”¹²⁸. Drugim wydarzeniem naukowym Festiwalu była międzynarodowa konferencja „Chrześcijaństwo we współczesnym świecie: Spuścizna Jonathana Edwardsa” Wykład inauguracyjny zatytułowany: „Jonathan Edwards a przyszłość chrześcijaństwa” wygłosił prof. Gerald McDermott z Roanoke College z Salem w Virginii (USA), który we wstępie przedstawił sytuację rozwoju chrześcijaństwa w świecie, podkreślając, że „chrześcijaństwo jest dziś największą religią na świecie”¹²⁹, a w dwudziestym wieku chrześcijaństwo najbardziej rozwija się w Afryce, Ameryce Południowej, Azji, czyli na tzw. „Globalnym Południu” W dalszej części wykładu zwrócił „uwagę na spuściznę teologiczną XVIII wiecznego, amerykańskiego teologa, Jonathana Edwardsa ze względu na jego wyjątkową refleksję trynitarną”¹³⁰, która może zostać wykorzystana w dialogu ekumenicznym, jaki się toczy pomiędzy wszystkimi nurtami chrześcijaństwa. W podsumowaniu prof. McDermott powiedział: „być może powinniśmy zrezygnować z określania Jonathana Edwardsa mianem «teologa Ameryki», a dostrzec w nim teologa «globalnego», który odpowiada na potrzeby chrześcijaństwa w dwudziestym pierwszym wieku. Jego myśl może mieć więcej powiązań i punktów stykowych z różnymi środowiskami chrześcijańskimi na całym świecie niż dzieło jakiegokolwiek innego teologa chrześcijańskiego ery nowożytnej. Wybitni myśliciele katoliccy – John Henry Newman, Karl Rahner, Yves Congar, Hans Urs von Balthasar, Papież Jan Paweł II i Papież Benedykt XVI – mają ogromne znaczenie dla zrozumienia posoborowego katolicyzmu. Jednak u większości z nich nie znajdziemy języka i koncepcji, które mogłyby ich łączyć ze światem protestanckim i zielonoświątkowym. To samo odnosi się również do takich znamienitych myślicieli prawosławnych, jak George Florovsky czy Sergiej Bułgakow. Natomiast myśl Edwardsa – choć zrodzona

¹²⁸ *FKP 2011 – Podsumowanie*, <http://www.ewst.pl/2011/06/fkp-podsumowanie/>, dostęp z 30 marca 2015.

¹²⁹ *Podsumowanie konferencji Jonathana Edwardsa*, <http://www.ewst.pl/2011/06/podsumowanie-konferencji-jonathana-edwardsa/>, dostęp z 30 marca 2015.

¹³⁰ Tamże.

w kontekście tradycji reformowanej – wytycza wiele zaskakujących ścieżek, z których mogą skorzystać inne szkoły teologiczne. [...] Gdybyśmy mieli wskazać jednego – i tylko jednego – myśliciela ery nowożytnej, który miałby być punktem odniesienia ułatwiającym wymianę poglądów i dialog teologiczny, kogo moglibyśmy wybrać?”¹³¹. Według prelegenta odpowiedź na postawione przez niego samego pytanie jest jednoznaczna: Jonathan Edwards. Po inauguracyjnym wykładzie miały miejsce kolejne wykłady poświęcone spuściźnie teologicznej Jonathana Edwardsa, w których ukazywano takie aspekty jego myśli jak duchowość oraz istota doświadczenia religijnego, a także omawiano współczesną sytuację i przyszłość chrześcijaństwa¹³².

W dniach od 19 do 27 maja 2012 roku odbył się IV Festiwal Kultury Protestanckiej 2012, podczas którego 22 maja miała miejsce sesja naukowa: „Przyjdź królestwo Twoje... – oblicza misji we współczesnym świecie”, poświęcona współczesnej działalności misyjnej chrześcijan. Sesję rozpoczął wykładowca EWST dr Wojciech Kowalewski, prezentując biblijne i teologiczne rozumienie idei Królestwa Bożego, które ma ważne znaczenie dla działalności misyjnej wyznań protestanckich. Następnie zaprezentowano dwie współcześnie działające organizacje misyjne: „Chrześcijańska Inicjatywa dla Indii” oraz „Misja na Wschód” „Pierwsza z nich zajmuje się organizacją i rozwojem projektów społecznych, charytatywnych i edukacyjnych wśród najuboższych mieszkańców Indii. Organizacja zakłada przedszkola, otwiera piekarnie, zajmuje się nauką czytania i pisania dorosłych, a także realizuje wiele innych niezwykle praktycznych form wspierania najuboższych”¹³³. „Misja Na Wschód”, prowadzi działalność w Azji Centralnej, przede wszystkim na terenie Kazachstanu poprzez na przykład „tworzenie firm budowlanych, w ramach, których szkoli się i zatrudnia bezrobotnych młodych ludzi, zakładanie przedszko-

¹³¹ Tamże.

¹³² Zob. tamże.

¹³³ *IV Festiwal Kultury Protestanckiej 2012 w EWST*, <http://www.ewst.pl/2012/05/festiwal-kultury-protestanckiej-2012-w-ewst/>, dostęp z 4 kwietnia 2015.

li i szkół domowych”¹³⁴ oraz organizuje obozy i kursy językowe dla młodzieży, także całych rodzin.

Następnego dnia, w środę, również w EWST w ramach Salonu Dzielnicy Czterech Świątyń prof. Jan Harasimowicz, historyk sztuki i kultury, wykładowca na Uniwersytecie Wrocławskiego wygłosił wykład: „Protestanci wobec krzyża”, podczas którego omawiał wiele dzieł sztuki sakralnej i architektonicznej równocześnie ukazując historię protestanckiej tradycji sprzeciwu wobec materialnych wyobrażeń rzeczywistości duchowej. „Protestantyzm, stając w opozycji wobec tradycji rzymskiego chrześcijaństwa, starał się kłaść nacisk na istotę wiary, nie zaś na wizualną oprawę jej treści. Znamienne w tym miejscu mogą być poglądy niemieckiego historyka i teoretyka sztuki, Paula Frankla, który określił protestantyzm «kultem dla ślepców»”¹³⁵. U źródeł takiego podejścia do sztuki były zapewne zasady propagowane przez ruch pietystyczny, który powstał w łonie luteranizmu w XVII wieku. Dla pietystów architektura i artystyczny wystrój kościoła nie miały żadnego znaczenia, a ozdobne dekoracje były zwalczane, jako przeszkadzające w modlitwie. „Profesor Harasimowicz analizował wiele obrazów, miedziorytów i rzeźb sakralnych przedstawiających scenki rodzajowe, w których protestanci i katolicy ukazywani byli przez pryzmat ich stosunku do (obecnego lub nieobecnego w dogmatyce ich ikonografii) krzyża, jako męczennicy, szaleńcy, złoczyńcy, heretycy lub obrazurcy. Profesor omawiał również obecny w siedemnastowiecznej architekturze, protestancki nurt konstruktorski zabraniający budowy obiektów sakralnych w planie krzyża, jako działań obrazoburczych”¹³⁶. Po wykładzie odbyła się interesująca dyskusja o historii wielu zburzonych oraz zapomnianych wrocławskich kościołów, a także o losach zaginionych lub skradzionych dzieł sztuki¹³⁷.

V Festiwal Kultury Protestanckiej – Dni Bonhoefferowskie zbiegł się z 70 rocznicą śmierci Dietricha Bonhoeffera, która miała miejsce 9 kwietnia 1945 roku. Z tej okazji w ramach Festiwalu

¹³⁴ Tamże.

¹³⁵ Tamże.

¹³⁶ Tamże.

¹³⁷ Zob. tamże.

w dniach od 8 do 13 kwietnia 2015 miały miejsce wykłady, panele dyskusyjne, spotkania oraz koncerty. 8 kwietnia 2015 roku w EWST Centrum Edukacyjne miała miejsce międzynarodowa konferencja naukowa: „Oblicza Bonhoeffera”, w której udział wzięli wykładowcy z Polski i świata. Podczas kilkugodzinnej sesji mówiono i dyskutowano na temat spuścizny ewangelickiego teologa Dietricha Bonhoeffera. Prelegenci ukazali różne aspekty myśli teologicznej Bonhoeffera wskazując na jego podejście do teologii Krzyża, eschatologii, ekumenizmu oraz zaledwie zarysowaną przez niego koncepcję bezreligijnego chrześcijaństwa¹³⁸. W podzielnych na trzy sesje wykładach czynny udział wzięli między innymi: prof. Jens Zimmerman z Trinity Western University (Specjalista w zakresie hermeneutyki oraz filozoficznych i teologicznych korzeni humanizmu), o. prof. Bogusław Kochaniewicz OP, (Prodzikan Wydziału Teologii, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu), prof. Michael DeJonge z University of South Florida (Ekspert w dziedzinie poreformacyjnej myśli chrześcijańskiej), ks. dr Joel Burnell z EWST (autor licznych publikacji na temat Dietricha Bonhoeffera), ks. prof. Bogdan Ferdek z Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu (ekspert w zakresie teologii dogmatycznej). Każda z sesji kończyła się żywą dyskusją, w której brali udział równie aktywnie wykładowcy jak i słuchacze¹³⁹.

Tego samego dnia, wieczorem, w wigilię 70-tej rocznicy śmierci Dietricha Bonhoeffera, w EWST spotkali się duchowni, naukowcy oraz osoby w różnoraki sposób związane ze spuścizną duchową i naukową ewangelickiego teologa, „by przy wspólnym stole wspominać go i uczcić. Niezwykły charakter wydarzenia pod tytułem «Bonhoeffer wobec przemocy» wyraża określenie, które nadał mu rektor EWST Wojciech Szczerba. Nazwał on wieczorne spotkanie stypą – momentem, w którym po śmierci i pogrzebie bliscy zmarłego spotykają się przy wspólnym stole, by wspominać go, dzielić się historiami z jego życia, przywoływać momenty

¹³⁸ Zob. *V Festiwal Kultury Protestantckiej. Zakończyły się Dni Bonhoefferowskie*, <http://www.ewst.pl/2015/04/v-festiwal-kultury-protestanckiej-zakonczyly-sie-dni-bonhoefferowskie/>, dostęp z 20 kwietnia 2015.

¹³⁹ *Oblicza Bonhoeffera w oczach naukowców*, <http://www.ewst.pl/2015/04/oblicza-bonhoeffera-w-oczach-naukowcow/>, dostęp z 15 maja 2015.

niezwykle wzruszające, piękne czy nawet zabawne. Wystrój sali, dobór potraw, oświetlenia i muzyki pozwoliły na przeniesienie¹⁴⁰ przybyłych gości w czasy, gdy Dietrich Bonhoeffer w więzieniu oczekiwał na wypełnienie swojego losu.

W czwartek 9 kwietnia 2015 roku, w sali ewangelicko-augsburskiej Parafii „Opatrzności Bożej” w ramach V Festiwalu Kultury Protestantycznej miała miejsce międzynarodowa Konferencja Popularnonaukowa: „Bonhoeffer wczoraj i dziś” Jej uczestnicy zastanawiali się nad tym jak aktualnie postrzegana jest w Polsce i na świecie osoba Dietricha Bonhoeffera¹⁴¹.

Z ekumenizmu duchowego i naukowego wyrasta ekumenizm praktyczny. Działalność socjalna prowadzona we Wrocławiu przez Kościoły jest bardzo zróżnicowana i skierowana do członków innych denominacji.

Festiwal Kultury Protestantycznej ukazuje szeroki obszar działalności i wpływów w życiu kulturalnym i naukowym protestantyzmu we Wrocławiu jak i poza nim, zarówno w przeszłości, jak i obecnie. Przedstawia szerokim kręgom wrocławian, protestantów, często znanych tylko wąskiej grupie specjalistów, którzy wywarli w przeszłości wpływ na kulturę, teologię, naukę, ale równocześnie ich myśl zawarta w ich dziełach wciąż wywiera wpływ na dzień dzisiejszy.

Ekumenizm naukowy będąc wysiłkiem intelektualnym Kościołów pozwala poprzez dialog, dyskusję naukową i ekumeniczne zaangażowanie w ramach spotkań w EWST, Wrocławskich Dni Reformacji oraz Festiwalu Kultury Protestantycznej, które są otwarte na aktywnych uczestników spoza protestanckiej rodziny prowadzi do lepszego poznania się Kościołów tak od strony naukowej jak i kulturalnej.

¹⁴⁰ *V Festiwal Kultury Protestantycznej...*

¹⁴¹ Zob. tamże.

3. Ekumenizm praktyczny

3.1. Działalność w Dzielnicy Czterech Świątyń

Dzielnica Wzajemnego Szacunku to nie tylko intelektualny Salon, lecz także zajęcia z edukacji międzykulturowej dla dzieci z Dzielnicy pod nazwą „Dzieciaki”, które odbywają się od 1999 roku. Pierwszy projekt z tego cyklu, zatytułowany: „Dzieciaki: To, co wspólne – to, co różne” został zorganizowany z inicjatywy pracowników gminy żydowskiej. Następnie w latach 2002 – 2005 Fundacja Dzielnicy realizowała jego kolejne edycje. Z czasem rozwinęły się w warsztaty, które w roku 2008 w ramach obchodów Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego w Polsce, były realizowane we Wrocławiu pod nazwą: „Dzieci Jednego Boga” „W 2009 roku dzieci poznawały kulturę, tradycje i duchowość różnych wyznań poprzez działania artystyczne. W 2010 roku uczestnicy warsztatów mieli okazję poznać najważniejsze zagadnienia dot. kultur i tradycji mniejszości narodowych żyjących we Wrocławiu, m.in. Greków i Karaimów”¹⁴². Dzieci uczestniczące w warsztatach przygotowały a następnie wystawiły „spektakl teatralny pod okiem profesjonalnego reżysera spektakli dziecięcych z wrocławskiego Teatru Akademia Wyobraźni”¹⁴³. W kolejnych latach uczestnicy warsztatów mogli zapoznać się z obrzędami, tradycją i kulturą wyznań chrześcijańskich (ewangelicko-augsburskiego, prawosławnego i katolickiego) oraz judaizmu. Ponadto dzieci miały okazję by poznać kulturę mniejszości narodowych i etnicznych we Wrocławiu. W ramach działalności Dzielnicy dzieci miały też okazję do zwiedzenia czterech świątyń oraz bliższego poznania inaczej wierzących rówieśników.

W ramach projektu „Dzieciaki” zima-wiosna w roku 2014 podczas spotkania w sali parafialnej Ewangelicko-Augsburskiej Parafii „Opatrzności Bożej” odbyły się warsztaty plastyczne: „Kim jestem? Dokąd zmierzam?” podczas których kolejne roczniki dzieci z Dzielnicy miały okazję, aby się poznać. W sali parafialnej ojców Paulinów dzieci zapoznały się z historią żydowskiego święta Purim i po odpowiednich przygotowaniach w sali Katedralnej Parafii

¹⁴² *Dzieciaki*, <http://fundacja4wyznan.pl/index.php?str=8>, dostęp z 2 kwietnia 2015.

¹⁴³ Tamże.

Prawosławnej wystawić „Przedstawienie purimowe” W Synagodze pod Białym Bocianem uczestnicy projektu „Dzieciaki” mogły wspólnie siewać Psalmy oraz grać na własnoręcznie zrobionych instrumentach. Także w Synagodze odbyły się zajęcia zatytułowane: „Budujemy sztetl. Jak wyglądały kiedyś miasta i miasteczka w Polsce?”. W ramach Festiwalu Kultury Żydowskiej Siecha w Sali Parafii Luterańskiej odbyły się warsztaty: „Simcha znaczy radość”, a ostatecznie spotkanie miało miejsce u ojców Paulinów, gdzie podsumowano cały cykl oraz miała miejsce wystawa prac wykonanych przez dzieci. Koordynatorem projektu „Dzieciaki” prowadzonego przez Fundację Czterech Wyznań jest pani Anna Kałużna, a warsztaty prowadzili m.in.: Jerzy Kichler, Olga Demczuk, Kamila Tajanowicz-Tymura¹⁴⁴.

3.2. *Dom Opieki Społecznej „Samarytanin”*

„Diakonia” Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego jest organizacją charytatywną aktywnie działającą w wielu Parafiach. Reaktywowanie działalności diakonijnej nastąpiło w 1993 roku. „Diakonia” Luterańska w Polsce wspiera diecezjalną działalność diakonijną oraz koordynuje projekty na rzecz pomocy dzieciom, młodzieży, niepełnosprawnym, rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz osobom starszym. Udziela także w miarę swoich możliwości pomocy ludziom w sytuacji katastrof i klęsk żywiołowych. Uczestniczy również w Programie Wolontariatu Europejskiego oraz prowadzi Program Przeciw Przemocy¹⁴⁵. „Diakonia” współpracuje z rzymskokatolickim „Caritatem: i prawosławnym „Eleosem”. Aktualnie Prezesem „Diakonii” Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce jest biskup senior Ryszard Bogusz, który na terenie Wrocławia jak i Dolnego Śląska był i jest inicjatorem wielu działań o charakterze socjalno-społecznym.

Przykładem działalności socjalnej prowadzonej przez „Diakonię Wrocławską” jest Dom Opieki Społecznej „Samarytanin” przy ul. Świątnickiej we Wrocławiu, który od listopada 2001 roku prowadzi Kościół Ewangelicko-Augsburski. Luteranie zaczęli wspierać Ośrodek położony na Książu Małym już w roku

¹⁴⁴ Zob. tamże.

¹⁴⁵ Zob. <http://www.diakonia.org.pl/>

1997 gdy „wielka woda” zalała Wrocław oraz znaczą część Polski. „To właśnie wtedy bp Ryszard Bogusz pomógł załatwić fundusze na remont i modernizację zniszczonego przez powódź domu”¹⁴⁶. W 2002 roku w „Samarytaninie” było 101 miejsc w pokojach jednoosobowych z łazienkami. Opiekę nad mieszkańcami sprawowało 21 osób, w tym terapeuci¹⁴⁷. 2 grudnia 2002 roku w Domu Opieki Społecznej poświęcona została kaplica ekumeniczna, która służy mieszkańcom. „Aktu poświęcenia dokonali wspólnie: zwierzchnik Diecezji Wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego bp Ryszard Bogusz w asyście dyrektora diakonii diecezjalnej ks. Roberta Sitarka oraz ks. radcy Edwina Pecha. Ze strony Kościoła Rzymskokatolickiego kaplice poświęcił o. Mieczysław Rećko, proboszcz parafii p.w. „Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych”¹⁴⁸ z Księży Małego we Wrocławiu. Podczas otwarcia kaplicy biskup Bogusz zauważył, że jest to „trzecie miejsce kultu poświęcone ekumenicznie”¹⁴⁹. Wcześniej został poświęcony kościół na Sępolnie (Ewangelicko-Augsburski Kościół Pamiątkowy im. Króla Gustawa Adolfa, ul. ks. Brzóska 1), z którego w roku 2002 wspólnie korzystali wierni Parafii Ewangelicko-Augsburskiej i Rzymskokatolickiej oraz kaplica dla podróżnych na Dworcu PKP, Wrocław Główny¹⁵⁰.

30 września 2013 został oficjalnie otwarty drugi we Wrocławiu, „protestancki” Dom Pomocy Społecznej „Samarytanin” prowadzony przez Diakonię Diecezji Wrocławskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. „Działa w kompleksie Ewangelickiego Centrum Diakonii i Edukacji”¹⁵¹ im. ks. M. Lutra przy ul. Wejherowskiej 28 we Wrocławiu. Podczas uroczystości, nawiązując do nazwy Domu bp Bogusz powiedział, że „placówka nie tylko będzie służyć pensjonariuszom, ale powstało tu czterdzieści nowych miejsc pracy. To nie jest bez znaczenia, nawet w dużym mieście,

¹⁴⁶ mo., „*Samarytanin*” we Wrocławiu. *Nadanie imienia Domowi Opieki Społecznej przy ul. Świątnickiej*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2002/40, s. 21.

¹⁴⁷ Zob. tamże, s. 21.

¹⁴⁸ Tamże, s. 27

¹⁴⁹ Tamże.

¹⁵⁰ Zob. tamże.

¹⁵¹ mo., *Nowy ewangelicki Dom Pomocy Społecznej. „Miłosierny Samarytanin”*, „Słowo Parafialne Parafii Ewangelicko-Augsburskiej” 2013/87, s. 20.

jakim jest Wrocław”.¹⁵² W 2013 roku w drugim „Samarytaninie” znajdowało się „56 miejsc na dwóch piętrach gruntownie wyremontowanego budynku”¹⁵³.

Nie tylko Parafia Ewangelicko Augsburska a szerzej Diecezja Luterkańska prowadzi we Wrocławiu działalność społeczno-socjalną. Wiele innych Parafii i Zborów należących do różnych denominacji prowadzi na mniejsza lub większą skalę działalność diakonijną.

3.3. *Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Dzieci Niewidomych we Wrocławiu*

Dobrym przykładem ekumenicznej działalności diakonijnej prowadzonej na mniejszą skalę jest Parafia Ewangelicko-Metodystyczna „Pokoju Bożego” z ul. St. Worcella we Wrocławiu, która od jesieni 2005 roku współpracuje z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym Dzieci Niewidomych im. Marii Grzegorzewskiej mieszczącym się przy ul. Kamiennogórskiej 16 we Wrocławiu.

Pierwszym wydarzeniem zorganizowanym przez ks. Krzysztofa Wolnicę¹⁵⁴ dla dzieci niewidomych i słabowidzących z klas 0 – 3 była na jesieni 2005 roku wycieczka do dużego gospodarstwa rolnego pod Wrocławiem. Dzieci podczas wycieczki zapoznały się z pracą na roli a także miały okazję podziwiać nowoczesne ciągniki i inne maszyny rolnicze. Mogły także maszyn dotknąć oraz wsiąść do ciągników, co było bardzo istotne zwłaszcza dla dzieci niewidomych. W grudniu tegoż roku po raz pierwszy został zorganizowany dla dzieci ze Szkoły Podstawowej „Mikołaj” w postaci „pudełek” w ramach akcji „Gwiazdkowa Niespodzianka”¹⁵⁵ oraz „pakunków” ze słodyczami z czekolady¹⁵⁶.

¹⁵² Tamże, s. 20-21.

¹⁵³ Tamże, s. 22.

¹⁵⁴ Ks. Krzysztofa Wolnica jest od 1996 roku proboszczem (pastorem) Parafii „Pokoju Bożego”.

¹⁵⁵ „Gwiazdkowa Niespodzianka” jest częścią ogólnoswiatowej akcji charytatywnej prowadzonej przez organizację Samaritan’s Puree z USA od roku 1993 (protestanckiej). Kościoły protestanckie w Polsce biorą udział w „Gwiazdkowej Niespodziance” od 1999 roku.

¹⁵⁶ Zob. K. Wolnica, *Sprawozdanie z życia Parafii „Pokoju Bożego” Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego we Wrocławiu 2006* (w posiadaniu autora).

13 grudnia 2006 roku ks. Krzysztof Wolnica zorganizował wycieczkę do drukarni „Delta” mieszczącej się we Wrocławiu przy ul. Traugutta a prowadzonej przez pana Jacka Sierpowicza. Dzieci mogły dotknąć papieru o różnorodnej gramaturze, poczuć zapach farb, dotknąć świeżo wydrukowanych kalendarzy, które otrzymały w prezencie¹⁵⁷. W czerwcu 2008 roku dzieci po raz kolejny miały okazję odwiedzić podwrocławskie gospodarstwo rolne. Tym razem celem wycieczki obok namacalnego zapoznania się z maszynami rolniczymi, posłuchania dźwięku silników maszyn rolniczych było wyjście w pole i własnoręczny zbiór truskawek, które zabrały z sobą do Ośrodka. Najbardziej dojrzałe były truskawki zebrane przez dzieci niewidome.

W roku 2008 „pakunki” ze słodyczami z czekolady dzieci niewidome i słabowidzące otrzymały podczas Wigilii Szkolnej, która odbywa się każdego roku przed wyjazdem do domów na Święta Narodzenia Pańskiego. W szkolnej kolacji wigilijnej, podobnie jak w kolejnych latach uczestniczyło ponad 100 dzieci ze Szkoły Podstawowej i Gimnazjum¹⁵⁸. Zarówno „pudełka” w ramach akcji „Gwiazdkowa Niespodzianka” dla Szkoły Podstawowej jak i „pakunki” ze słodyczami z czekolady dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum są tradycyjnie przekazywane dzieciom w grudniu¹⁵⁹.

Ekumenizm praktyczny jest wyrazem realizowania przykazania miłości bliźniego poprzez działalność społeczną wynikającą z ideałów Ewangelii, ukazanych przez Jezusa w przypowieści o „Miłosiernym Samarytaninie”. Na podstawie słów Chrystusa można nawet powiedzieć, że Jego Kościół powinien być Kościołem samarytańskim. „Ta duchowa wytyczna zainspirowana przypowieścią o Samarytaninie kładzie szczególny nacisk na służbę, którą Kościół, Lud Boży, winien pełnić na rzecz ludzkości, a szczególnie zajmujących ostatnie miejsce w społeczeństwie. Historia o Samarytaninie wskazuje drogę, którą powinien obrać każdy chrześcijanin oraz Kościół, jako całość. Chodzi o gotowość

¹⁵⁷ Zob. K. Wolnica, *Sprawozdanie z życia Parafii „Pokoju Bożego” Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego we Wrocławiu 2007* (w posiadaniu autora).

¹⁵⁸ Zob. K. Wolnica, *Sprawozdanie z życia Parafii „Pokoju Bożego” Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego we Wrocławiu 2009 (- 2013)*, w posiadaniu autora.

¹⁵⁹ Zob. K. Wolnica, *Sprawozdanie z życia Parafii „Pokoju Bożego” Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego we Wrocławiu 2015* (w posiadaniu autora).

praktykowania solidarności z każdym człowiekiem cierpiącym biedę”¹⁶⁰. Dlatego wrocławskie parafie reprezentujące różne Kościoły oraz Dzielnica Wzajemnego Szacunku to nie tylko słowo, ale również czyn samarytański polegający na rzeczywistej pomocy dzieciom, dorosłym i seniorom ponad istniejącymi różnicami teologicznymi, liturgicznymi i religijnymi.

Zakończenie

Powyższy artykuł jest próbą przedstawienia wrocławskiego ekumenizmu w aspekcie duchowym, naukowym i społecznym. Szeroka paleta ekumenicznej współpracy Kościołów niewątpliwie została nie w pełni opisana przez autora. Jednak artykuł jest zbyt skromnym rodzajem publikacji, by można w nim ująć to wszystko, co na niwie ekumenicznej dzieje się we Wrocławiu. Jego celem jest raczej zachęcenie do dalszych badań nad współpracą międzywyznaniową i międzyreligijną w stolicy Dolnego Śląska. Bowiem do opisania na przykład w ekumenizmie duchowym pozostały liczne koncerty, ekumeniczne kolędowanie, Wieczory Tumskie, Noce Kościołów. W ekumenizmie naukowym nie została opisana np. działalność Papieskiego Wydziału Teologicznego, Klubu Inteligencji Katolickiej, Towarzystwa Przyjaciół Krzyżowej, Polskiej Sekcji Towarzystwa Dietricha Bonhoeffera. W ekumenizmie praktycznym można opisać np. działalność Ekumenicznej Stacji Diakonijnej.

Wrocławski ekumenizm w 50 lat po zakończeniu II Soboru Watykańskiego jest dobrym przykładem realizacji wizji ekumenizmu ukazanego w soborowym „Dekrecie o ekumenizmie” Świadczyć o tym może między innymi nabożeństwo ekumeniczne z udziałem papieża Jana Pawła II, które odbyło się w Hali Stulecia 31 maja 1997 roku w ramach 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w którym brało udział wielu wrocławskich duchownych i świeckich z denominacji nie rzymskokatolickich. Dzięki otwartości „na drugiego” – katolika – protestanta – prawosławnego – współpraca ekumeniczna w stolicy Dolnego Śląska obejmuje nie tylko parafie reprezentujące Kościoły zrzeszone

¹⁶⁰ G. L. Müller, *Ubóstwo*, Lublin, 2014, s. 108.

w Polskiej Radzie Ekumenicznej oraz Kościół Rzymskokatolicki, ale również Ewangelikalną Wyższą Szkołę Teologiczną, z którą od kilku lat trwa aktywna współpraca i Zbory ewangelikalne. Ekumeniczna otwartość we Wrocławiu dotyczy nie tylko chrześcijan, ale także reprezentantów innych religii, czego przykładem jest przede wszystkim Dzielnica Wzajemnego Szacunku i szeroka działalność prowadzona przez Cztery Świątynie. Ekumenizm wrocławski to nie tylko ilość wspólnych modlitw, spotkań, wykładów i wielu innych wydarzeń, lecz także ich jakość co pozwala na lepsze wzajemne poznanie się w duchu ekumenizmu oraz prowadzi do większej otwartości na bliźniego, także poprzez praktyczną realizację przykazania miłości.

W ciągu ostatnich kilkunastu lat zmniejszył się znacząco dystans oddzielający od siebie Kościoły zrzeszone w Polskiej Radzie Ekumenicznej i Kościół Rzymskokatolicki oraz Wspólnoty kościelne. Lecz wciąż jest to dystans zbyt duży! Nie tak chciał Chrystus, który wzywał chrześcijan do pokory! Bowiem im bardziej podzieleni uczniowie Jezusa Chrystusa będą pokornie obcowali ze swoim Bogiem, to tym bardziej będą w stanie zbliżyć się do siebie. Dlatego powinniśmy uczynić wszystko, aby odzyskać pełnię komunii. Nie wolno Kościołom, nam na tej drodze zwalniać. Dotyczy to także aktywności ekumenicznych we Wrocławiu. Dzięki trzem formom ekumenizmu w ostatnich 50-ciu latach zmniejszył się dystans jaki istniał pomiędzy wyznawcami Chrystusa. Zapewne w sposób szczególny nastąpiło to we Wrocławiu. Ale przecież nie zniknął. Dlatego w żadnym wypadku wrocławscy współbracia nie mogą ustać w swoim zaangażowaniu nakierowanym na poznanie, akceptację i współpracę ekumeniczną.

Nota o Autorze: Ks. Krzysztof Wolnica, duchowny Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP; od 1996 roku proboszcz (pastor) Parafii „Pokoju Bożego” we Wrocławiu.

Streszczenie

Współpraca wrocławskich parafii reprezentujących Kościoły zrzeszone w Polskiej Radzie Ekumenicznej oraz Kościoł Rzymskokatolicki, obejmuje także Ewangelikalną Wyższą Szkołę Teologiczną, z którą od kilku lat trwa współpraca. Ekumeniczna otwartość we Wrocławiu dotyczy nie tylko chrześcijan, ale także reprezentantów innych religii, czego przykładem jest Dzielnica Wzajemnego Szacunku, gdzie ma miejsce współpraca z Gminą Wyznaniową Żydowską. Ekumenizm wrocławski rozwija się na trzech płaszczyznach: duchowej w ramach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, Światowego Dnia Modlitwy oraz Salonu Dzielnicy Wzajemnego Szacunku. Ekumenizm naukowy, który jest intelektualnym wysiłkiem, pozwala poprzez dyskusję i ekumeniczne zaangażowanie na lepsze poznanie teologii i kultury Kościołów uczestniczących w wydarzeniach kulturalno-naukowych. Ekumenizm praktyczny jest wyrazem realizowania przykazania miłości bliźniego poprzez działalność społeczną. Wrocławskie parafie oraz Dzielnica Wzajemnego Szacunku to nie tylko słowo, ale również czyn polegający na rzeczywistej pomocy dzieciom, dorosłym i seniorom ponad istniejącymi różnicami teologicznymi, liturgicznymi i religijnymi

Słowa kluczowe: ekumenizm duchowy, ekumenizm naukowy, ekumenizm praktyczny, Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan, Światowy Dzień Modlitwy, Dzielnica Wzajemnego Szacunku, Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna.

Abstract

Wroclaw Ecumenism – 50 years after II Vatican Council

Cooperation of Wroclaw Parishes as they are representing the Churches associated in Polish Ecumenical Council and Roman Catholic Church, and also covering Evangelical School of Theology, from few years they have partnership. Ecumenical amicability in Wroclaw it is belongs not only for Christians, but the other religious, what Quarter of Mutual Respect example is, where cooperation with Jewish Congregation exists. Wroclaw Ecumenism is progressing on three areas: spiritual, based on Christians Praying for Unity, Praying World Day and Salon of Quarter of Mutual Respect. Academicals Ecumenism, what is an intellectual effort, let trough the discussion and ecumenical commitment, for better knowing theology and culture of the Churches who takes a parts in the culture-scientific events. Practical Ecumenism is expression for executing commandment of neighbor love through the public work. Wroclaw Parishes and Quarter of Mutual Respect are not only a “word”, but also “act”, act of real help for children, adults and seniors, over existing theological, liturgical and religious differences.

Thum. Ewa Wolnica

Key words: Spiritual ecumenism, academicals ecumenism, practical ecumenism, The Week of Prayer for Christian Unity, Praying World Day, Quarter of Mutual Respect, Evangelical School of Theology.